

309679

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

సంపుటము. ౭

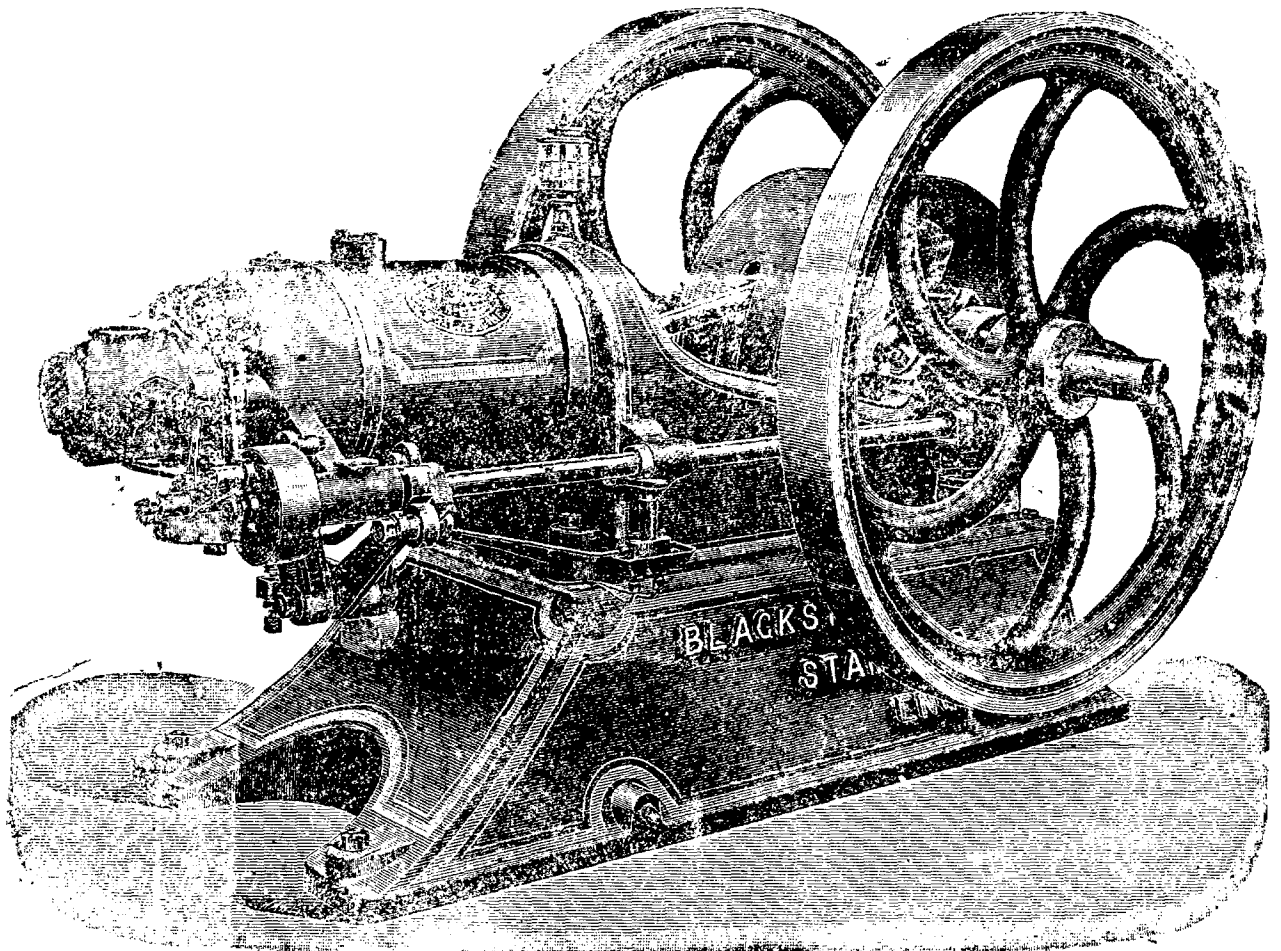
రాత్రి నా మనంబర్పరశ్చేష్ట మాతకు దళమిది.

నానాచిక ౪౭

ఈనాళ్లులకు ప్రసిద్ధి చెక్కినది.
 ఇతర ఏదీకైనా నాళ్లులకు కూడా
 శా. అమృతాంబనమమమ వాణి
 కంఠమౌత్రమన పంపమమమమ.

మొత్తం	రూ 0-12-0
కామరత్నము	0-8-0
వ్యవసాయము	0-4-0

శ్రీ శంకరాచార్యుల వినయమునకు,

జ్ఞాతు స్తోను ఆయిత్ ఇంజనులు.

దేవతావలలు, ప్రాచురిలు మున్నగు చదువుల నుపయోగించి వనితమున్ను తమకు సంబంధించినవిని, ఈ రాజభానిలో అవగ్రహించుకొని భంజకులు వనితమునున్నది. అంతయునును జూచి, పరిశీలించి, తమ విచారములకును భరణమున నేటి మాకు ప్రాయము.

ಪೊಣ್ಣು ಮಿಡುಂಬು :

మార్గము నన్ను & కో., (ఇండియా) లిమిటెడ్,

ఇంజనీయర్లు

సం. 9, సెకండులేను బీచ్, ముచాను.

బొంబాయి, బెజవాడ, లాహోరు, తంజావూరు

ఆంధ్ర విశ్వవిద్య కళాపాఠశాల.

12 మానవమునకు	180-0
6 మానవమునకు	90-0
3 మానవమునకు	45-0
1 మానవమునకు	15-0

ఆంధ్ర వారపత్రిక చందా.

12 25-25005 2-0-0

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

రంగులు !

రంగులు!!

రంగులు !!!

మావద్ద, నూజ, కంబియి, కట్టు, గుడ్డలు మున్నగువాటికి చాయవేయ మేలైన అవైలై రంగులు ధరలు తక్కువవలన విక్రయించుచున్నాము. కలహంబువారికి మాధరల పట్టి కాంపెన్సు వంతువును. మొదటి అర్థవత్సరము నూ అవైలై రంగులు మిగుల మేలైనవని మీకు విశదమగును. మేము మిక్కిలి అధికముగా వ్యాపారము చేయుచున్నాము. మాకు పొందూ శతమందంతిను బ్రాంఛీక, ఏజంట్లు, కాలదాసులు గలరు.

కరస్పాన్ డాన్ టేజ్ పాల్ అందు కంపెనీ,

3202, గోవిందప్ప శాంతి కళిధి, మద్రాసు.

వాడొక్కఁడు : బొంబాయి.

Head Office-Bombay.

Carsandas Tejpal & Co.,
3-202 Govindappa Naick Street Madras.

అమృతాంజనం దీప్తివారి ఔషధాలనుమునందు అమృతాంజనం, తామరలైలము, మోహినిలైలము
వంతచూర్ణము మొదలగు ముఖ్యౌషధములే గాక, ఇతరములగు మందులు కూడ అనేకము లున్నవి.
జావలసినవారు కేటలాగును తెప్పించి చూడవచ్చును. కేటలాగునకు వ్రాసినచో తక్షణం పంపెదము.

NOVELS (BIG TYPE EDITION.) *

POSTAGE FREE for those who buy for not less than five Rupees at a time, till 30-4-20.

Apply to :—**THANALAKSHMI & Co.**
Sowcarpet, (A) MADRAS.

(B)

గుంటూరు.

కవిశ్యాభానులకు విద్వదానుది, పశ్చిమజాతి
 అభివృద్ధి కలిగించుచుండి గొప్ప గొప్ప పండితులచే స్వాభిమత
 లుగల, సం. 10 అకాడమీ ప్రధానులకు
 ఎఫ్.వి.ఎఫ్ కల్ప, ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయము,
 2229 చెన్నై ప్రెస్ బిల్డింగ్ నందు.

అదేనా, ఈ 22-యూన్నెయిరలో ఉన్న పశు
శుభ శాస్త్రమును గుర్తునా, ఎకలాభును తీసిబయలుపన్నునా
కనుగొనుటకు ప్రాచుర్యమునా నాక కవిటి ఏర్పాటు చేయ
బడెను.

అందును, మే 22:-కార్మిక కక్షహారితో రా
సంబంధములను నిష్కల రావంతులను గూర్చి చర్చ
కుకై బ్రెస్టునుగల వాక సమావేశమునకు సమావేశమయి

ఆంధ్ర రాష్ట్రీయనభ

భిల్లి పురపాపపుష్ప మార్పి అబ్దుల్ మజీదుగారిని
పట్టుకొనవలెనని గృహస్థాధికారుల కంఠి వారంటును భిల్లి పుష్ప
టి ఏమియునుగాన జాగ్రత్తచేసిరి. పురపాపపుష్పటి కార్యదర్శి
శంకర లామగారు పర్యవేక్షించుచు వినుదల చేయుచును ఎవ్వరైనను
పొరుగుగోరు నందర్భ కను యీ అరెస్టు వారంటు చేయవలె
నని, అబ్దుల్ మజీదు హరివాసునందుం జొంబాయిల జొంక
కాలమాండవలెననియు భిల్లి మేజస్ట్రేటుగారు ఉత్తరవలెనని భిల్లి
కి రాహుదదనియు విధించిన నీతిగలది తెలియజేయుదు.

౨౯ - వ కృష్ణా మండల సభ

దివితాతాతా పెదకల్లేపల్లిలో నేడు సమావేశమగుట

పెదకల్లేపల్లి, మే 27:-

ఆంధ్రప్రదేశ్ సభాధ్యక్షులు లగు కొదాలి శివరామ కృష్ణారావుగారి స్వాగతం నవ్యాసము నందలి ముఖ్యభాగములు.

సంస్కరణలు.

ఈ స్వాగతసభాసమము లగు సంస్కరణలు కొన్ని బయటపడినవి. ఇట్లుంటే మేలని యద్వైతసభాసముగ, ఈ కృష్ణానది లభించినవియు, వరదేశములవారు ప్రశ్నింతురని యెంచినవిగ భావించుచున్నాము. ఈ సంస్కరణలు ప్రజలపై గల అనుభవమును వెల్లడించుచున్నది గాని ప్రభుత్వమువారి ఉదారభావము నంతగ వెల్లడించుట లేదు. కొందఱియే మహాప్రసాదము లని భరిసాహసించుచున్నారు. కొందఱు పీడిని నివసించుచున్నారు. శక్తియుచుజన సభ తీర్మానముతో నే నేకీకరించుచున్నాను. ఈ సంస్కరణలు మనకు అంతగ ప్రయోజనకరములు గావని నమ్ముచు, వచ్చినవరకు ఉపయోగించుకొనుటకన్న చేతకర్తవ్యములేదని మనవిజేయుచున్నాను. శక్తియుచుజనసభవారు కొరకు సంస్కరణలు చేరు. మనమయిచ్చింది నే. 1892 నం. లో 11 జిల్లాపక్షమున చట్ట నిర్మాణసభకు 2 రు నభ్యుత్సాహము మనకు పలుకుటచే ఎంతగలలో మార్చే మిటో సంస్కరణల వలన అంతయే పలుకుటచే గలిగినదని అనుభవము చెప్పుచున్నాను. ఎవ్వరైనను తిరుగుగలిగిన పలుకుటచేని అధికారమును విడిచిపెట్టుట కష్టముగాదా? మాంటాగ్యుకంస్కరణలు కొంత వరకు అభివృద్ధిచాచుకొనెను లేనను మనకు ఎత్తువరకుపలుకుటచే గలిగించుటకు ఆధారభూతి మనవి కాదు సోచదు. మనకు 4 ఉద్యోగములు మెచ్చుగ లభించినవి. కాననర్మాణసభలలో ప్రజాప్రతినిధులసంఖ్య మెచ్చినది. వోటర్లసంఖ్య మెచ్చినది. రాజభావలలో కొన్ని జిల్లాల మొలములసాలల వలన కొలంగినారు. వాటికి కావలసిన ద్రవ్యము పూర్తిగ ప్రభుత్వ బాధ్యతమునందే లభించునా యనుచుండి సంవిషయముగా నున్నది. అప్పుడు అభివృద్ధి కార్యకర్తల వాసుల ముద్దము సాగి నది. ఇప్పుడో సంస్కరణలు రావలయును ప్రామాణిక ప్రామాణికములను సమగ్ర ప్రాంత ప్రాంత మెచ్చి కొలులు లేయ నది సంపాదించిన విషయములు విన్నవించుచున్నాము. అనుభవము మన మెచ్చును. జిల్లాలముల అనుభవము ప్రబలింది. యె ట్రాయు కమిషన్లు మూరయినవి. ఇదియే ప్రస్తుతస్థితి. ఇట్లే యెల్లలో సంస్కరణ కృష్ణానది లభించినవి రూపి లేదు. జన్మసర్వముల రక్షణలనుకూర్చి యేమియు గావరాదు. చట్టనిర్మాణసభకు అధికారము లొంగును. సూచనలేదు. న్యాయసభలను నువ్వరకు విమర్శించుటకు సభ్యులయితే. వాడయే తన వ్యక్తియు తిరుచెన్నకొనరిలి బ్రిటిష్ రాజ ఇండియా ల పాలనా విధులను గూర్చి నిర్ణయించవలసియు న్నుది. ఈ మేదిమంత్రే మువ్వరు మీకా మాకా యని తగ ఘోషించుచున్నాను. భాగములు మనకు మన రాజభావి విష యములో మధ్యస్థి పరిష్కారము కావలసింత గతి బట్టి నది. చట్టనిర్మాణసభలో సభ్యులు నువ్వరు నిర్దురబట్టినవారు కొందఱు కలరు. నిజమైన జేతాభిమానము కలిగి సామర్థ్యముం దిపనిలేదు వాటికి లక్షలునుండి చేయగలిన పని ఎంతయో గలదు. ఎంతయో జేయవలసియున్నది. వచ్చిన సంస్కరణలను నెలకొల్పించుచు చూపవలసిన క్రద్ధు పరింతలు క్రద్ధ మనవారిని తిట్టించుట చేయుటయు గలవలసినవియున్నవి. మనకు ప్రతిసభకుండు ప్రాతినిధ్యము మెచ్చుగా నుం దవలెను. మనము వెల్లబడికాలెను. అది లేవవును సం స్కరణలు వచ్చినవి సంకల్పించినవి పని కాన్పించు. మన ఇండియా జేతానకు ప్రత్యేక కర్మ మెంటుసభ యుండవలెను. బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యసభయందు, బాతిమిలియందును సలస జేతములతో పాలు మనమును సమానపాత్రలను గలిగియుం దవలెను. జన్మసర్వములకు భంగములేదునులాగు కృషిసలప వలెను. అంతవరకును మనము ఆంధ్రదేశ సమీకరణము.

గొ. తనన్ శివరామ కృష్ణారావుగారి విషయములకు నిదానికే యెత్తుచున్నారనియోచించువరకు నిర్విరాధము వదలరు నిపులమరులు.

ప్రామాణికీకరణము.

ఇటీవల కలసభలు బయటపడినవి. ఏకలమువారా తులాభివృద్ధి పాలుబడుట శుభప్రదమని భావించితిమి. ప్రామాణికముల కష్ట కష్టములను బాటిందరికి వికలములు జేసారనియు చెప్పుకొనుటయు విసాంపుననే యున్నది. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటలనను, భోజన ప్రతిభోజనములనను

కొంతవరకు వికలములు చేసారుట స్వాభావికము. ఏకలము వారాజులములలోనే సంబంధములు చేసికొందురు. ఒక్కొక్కటలములోనే ఎన్నియో అంతఃకృష్ణముండెను ప్రామాణికీకరణములు ఈ విషయమున కలలులన్నిటిని కలుపు క్రి కలిగియుండుననితోచును. అటులను మెచ్చు ఈకలము తక్కువ అని అభిప్రాయము అనువరకు భోజన ప్రతిభోజన ములున్నను వికలములు గాధము చేసారు. సాంఘికముగా నిది కష్టసాధ్యమని నా యభిప్రాయము. నమూనాభవము ములు తలకొంచునపుడే ఏకాభిప్రాయము చేసారు. అయ్యది రాచకీయవిషయమున చేసారు. సాంఘికముగా సభ్యుల లేనిది రాజకీయముగా సభ్యులచేసారు దను కొన్నను అవుసర మునుబట్టి చేసారుకరమము. నైపుణ్య, కృత్రిములు ప్రామాణిక ములు భుజించురు. విశ్వప్రామాణికము లేదనితోచుచున్నది. ప్రామాణిక ములు చేసారు భుజించినవారు మరకొందఱుగలరు. ఇచ్చివారికి ప్రామాణికములయెడలనే ఎత్తువరకు అనుభవములను సమాజము ఇక కష్టము, రెడ్డి, తెలగ, గొల్ల, చాకలి, మంగలి, మమ్మి, కర్నాటకములున్నవి. ఏక దృష్టితోచునంతే భుజించుచున్నను ఒక కలమువారి పంట మరొకకలము వారికి పనికి రాదు. సమాపంక్తిభోజనములు లేవు. ఇచ్చితిత్తుచు సాంఘికముగా వికలములు చేసారు? కష్టించి సంపాదించుకొన్న వానిని చూచి లేనివాడు తన ఒడియందుకునుండి లేవన్నను అనుభవములను సమాజము. అనుభవ ఒకప్పుడు కష్టమగుట కారణము జూపును. కర్నాటక పోటీగా పరిమించును. అంగ్ల ఇండియాను జీతములను, అధికారము జూచి వారి అధికార మును లొంగదీయవలెనని నిర్వాహకదేవు మ్రొందవును జూచుచున్నాడు. విద్యము ఉద్యోగములన్నియు ప్రామాణికమే మని ప్రామాణికీకరణము గుండుచున్నాడు. కృష్ణానది సభ్యులయే రయితు అనుభవించుచున్నాడని పోలేరు జిం తించుచున్నాడు. దీనికంత ఈ జీవనకారపరిపరియగు పోటీ కాణము. ఈ పోటీలను విద్య వృద్ధిచాచుచు. ఒకప్పుడు కష్ట ప్రోత్ ప్రోత్తున కొన్నాళ్ళున విద్యగలవాని మన స్సాక్షి వానిని మండిచూచునను క్రిష్ణానది. ప్రామాణికీక రణమును క్రమము జ్యేష్ఠములను మూలమైన ముక్కుము కేళిమన లాభము కలిగించు నను యాకలము. చట్టనిర్మాణ సభలలోన ఉద్యోగములలోన గల కష్టములను నన్నియు చవిచూచిన కర్నాటక ప్రతివాదుల ఇతర కలలసభ్యులకు వారి తరగతిలోనే తరకలు. ఉద్యోగము లేకనీయక, మనోవా తస్య రసభరించినను మ్రొందవులు అనుభవము స్వరాజ్యము నకు పనికిరాదు నెవ్వరు తెచ్చుకొనుటలగున జూచుట ప్రతివాదికి చాలనిది. జూచుకొనియును ఒకప్పుడు తన తక్కువ లాభములనుగలనని హిందువులతో సభ్యులు మునిరి. కర్నాటక బాహి బాహియను. కొనుచుండి. ప్రామాణికము నుండి చేరుకదలుండిరి. తంచుము ఎప్పుడో తేదవదెంద మనవారు వారి నిపుడే లేదనియుండిరి. వాత కృష్ణిరాగల కృషి జేయుట ఎల్లరియొక్కవిని. అనుభవముమీద కాలక్రమ మున ఈజేతాభిప్రాయము లన్నియు చక్కచందగలవు. నైపుణ్యము లేకను చెరువునకు కారణము. కావున ఎల్లరము మ్రొందవులను జ్ఞానము కలిగి మ్రొందక జేతాభివృద్ధి మది నుంచి వికలములు గలిగి పాలుబడుట కే)యను.

ఆంధ్రోద్యమము.

ఆంధ్రనామక శతకమును నిర్వహించుచున్న తెలుగు రావువారెం అను గ్రామమున తెక్కలయందైనను జూచు కొని మురియుచును మా దివితాతాతా వారికి ఆంధ్రోద్యమ మునుగూర్చి వివరించుట అవసరము. అయినను ఇవట నా విధి గనుక ఇందుక ముచ్చటించు చున్నాను. బ్రాహ్మణేక రోద్యమములందు బ్రాహ్మణులకు తులనాదులయే ప్రధాన ముగా గానించుచున్నట్లు, ఆంధ్రోద్యమమునందు, యితరు లను తులనాదులు గానించదు. ఇధరభావలవారి అధికార నుమాచి మన ఆంధ్రులమును వాటి గాంధీలేననియు, ఇంకను మెరుగుగా నుండవలెననియు గోరుచుంటిమి. కొందఱు అర వలు ఆంధ్రోద్యమము, తమయెడలగల అనుభవజే జనించిన దని భావించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఇం దనుభవ తా తెంతమాత్రము లేదు. ఏ భరముకారు, ఏ బాతివాది, ఏ తెగవారు, ఏ భావవారు తమ తమ అభివృద్ధి కై ప్రయత్నిం చుటలో తక్కుమియు లేదు. అట్లు గానించుటయు వరకు ధర్మము. కార్యములు తులనాదులవలన నెలవేరవు కృషి మూలమున నెరవేరవలెను. ఆంధ్రులు ఉద్యోగములందుండి,

పరీక్షలవేరుటయుండేమి, భాషాభివృద్ధి గాంచుట యుండేమి తరి. భాషాభివృద్ధి గాంచుటయుండేమి, రాజకీయ విషయము చేమి, ఎవరిని తీసిపోకుండ నుండులాగున బయల్పించుట ఆంధ్రోద్యమముయొక్క అభిప్రాయము. ఈ అభిప్రాయము నెలకొల్పియు ఆంధ్రమహాసభకు పూర్వంబింతిమి. ఈ సమయము కి ఎండ్రకొందట పూర్వంబింతిమి. ఈ అభిప్రాయము ఆంధ్రమహాసభ మహాకారణము నన్నియో గానించ కొందఱు నిరసనభావము ననుభవించుచున్నారు. ఆంధ్ర లన్నియు ఒకసారియైనను చుట్టిరా:ది ప్రజాభిప్రాయము యెడల అనుభవముగా లేకుండి, మహాకారణము తెలు నమమానక? ఆంధ్రమహాసభ ప్రారంభించిన అభిప్రాయముల ప్రకారము జరుగుటలేదనియు, తీర్మానముల సభలకలె నెదియు నెలకొనక పరిమించిన దనియు కొందఱు నువ్వరు చెప్పుచు. ఆంధ్రమహాసభ ఉత్సాహజనకముగా నుండ వలెను. ఈసభ 4 రోజులు జరుగవలెను. ఒక రోజున రాజ కీయవిషయములను, ఒక రోజున సాంఘిక విషయములను ఒక రోజున గ్రంథాలయ విషయములను, ఒక రోజున పరిశోధి: విషయములను, ఒక రోజున సాహిత్య విషయములను జర్పిం: వలెను. ఆంధ్రులు ఆయా విషయములందు పరిశోధనకొనినవారి నేరను గూర్చి వివరించి బహుమతు లొసంగి గౌర వింపవలెను. ఇట్లు జరుగుచున్న కష్టినవారికి సామర్య భా: త్యాసము కలుగును. ప్రతివిషయమునకు సామర్య జరిగిన అభివృద్ధి కార్యదర్శులు వెల్లి ముందు సామర్య జరుగ వలసిన పనినిచూర్చి యొకింతవలెను. ఏకాభిప్రాయము సంఘముల యేర్పడి తీర్మానములను ముందుగానే రయోతు జేసుకొనిన మహాసభయందు పని కర్తరక తేజము. పరిపాలనా సామర్థ్యము భాషా పరమకృష్ణానదిగూర్చియును మన చేసారు నను మూర్తియు క్రమేణా జేతమునందు కృష్ణానది గాంచు చున్నది. ఈమూర్తి నిర్మాణభాగి మనకు లభించినది. భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్రము లేర్పడినవో ప్రభుత్వాధికారిలకు ఆభా ముకు నువ్వరుగా నేర్చుకొందురు. 4, 5 భావలెనప్పుడు, గాని ఒక భావ నేర్చుకొనుట తేలికగాదా? వారికొండు ప్ర జాసంఘములకుండు ఆంగ్లభాష సభ్యులైన వక్కరలేదు. పరి సాలన జేతే భాషలనుగలను జరుగుచున్నవో మాయావర్తము లు తేక అన్ని విషయములు ఎలరకు వెల్లి నుటకు విషయము ను. భవిష్యభాష నేర్చుకొని భవిష్యలో మెలగి చారిత్వము లను గ్రహించిననే పరిపాలన సుఖసౌఖ్యము నుండును. ఒక పరిపాలనయందు రి కి భాషలవారున్నప్పుడు వారి వాంఛి:ము లకు నమచ్చిలో జూచుట యెట్టివాటికి సామర్థ్యముకాదు. సామర్థ్యమువారి కలగు లాభములు మూలమున నున్నవారి కందవు కొన్ని విషయములందు దభివృద్ధి గాంచిన వాతన్న సామర్థ్యములు వెలకబడిక వారి కలగవు. మనకు యుక్తమెంటులను సమర్థులగుకలె విధి క్రమములు ప్రదే యుచుదనుకు, ప్రయోజనకరము, ప్రత్యేక కృష్ణ మెచ్చు గుణములు అలరకును. అటులనే రాష్ట్రము భాషలనుబట్టి విధిజంపబడువో ప్రజలు వృద్ధి క ఆంధ్రజిల్లాలను ప్రత్యేకరాజభావి జేతములననని గోరుచున్నాను. ప్రభుత్వమువారు జిల్లాలను కృష్ణ బిచ్చారు ఇవి వృద్ధియొకటి కృష్ణానది భా రివృద్ధి.

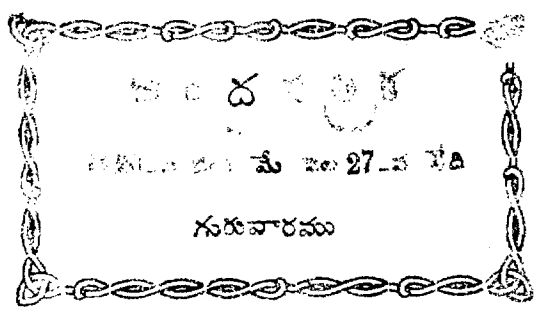
ఆంధ్రమహాసభ, ఆంధ్రరాష్ట్రమునకు ఈ సభలు ప్రతిపాటుగా జరుగవలెనని కొందఱు, ఆంధ్రరా షభ జరిగిన వాననని కొందఱు ఆంధ్రమహాసభయే పు నని కొందఱు జూచించుచున్నారు. వైక విరూచిన జరిగినవో ఆంధ్రమహాసభ యాకేశ్యము. లేనివో రాష్ట్రమునకు చాలు. ఆంధ్రమహాసభయే జరుగు జాతీయసభా నిబంధనల ప్రకారము అవుసరమగువో రాష్ట్రము బాతీయ సభోపసంఘమువారు తమ సభ నుండు ముఖ్యరాచకీయ విషయములనుగూర్చి తీర్మానించి వారు ఆంధ్రరాష్ట్రసభకు భావించు కాని చరిత్రచరణముగ రెండుసభలు ఏక కాలమున జ అవానకేశ్యము.

జీతములకమిటి

జీతముల కమిటివారు తమసభాసభలను గ్రామాద్యోగుల విషయములో జమీన్దారులను గ్రా ద్యోగులకు చాల అన్యాయము గానింది. వాటికి జీతక కృష్ణి అవానకేశ్యమనిరి. వారు గవర్నమెంటుకు, జమీ దారులకు ఈ ఇరువురకు వాటికి చేతములవెచ్చునె. జీతము నద్దతి ఏర్పడకయున్న కరణములతో లవాజుములు ముట్టుచు డెడివి. మనములకు జీతములేవు. ముగ్గురు నలుగురు క ణము అన్నపుడు కూడ సామర్యము 200 లు లవాజుము ముట్టుచుండెడి కరణమునకు నేడు రు 7 లు నెల ముట్టుచున్నది. నలుగురు చేయవని ఒకరుచేయుటయు, ర్యక్త మనమానములో నగముమూర్తమే ముట్టుటయు, జీ తద్దతికచ్చి చేసిన లాభము కరణములకు వరుమానము

(వివరములు 3-వ పేజీ చూడండి)

హంట్ల సంఘ నివేదికము:

ఇన్ని వాళ్లకు హంటల సంఘ నివేదికము, వెలువడినది. దాని సారాంశము, ఇండియా ప్రభుత్వ ప్రకటనము, ప్రభుత్వ కార్యదర్శి యభిప్రాయము, నేటి లెంతివార్తలలో గలదు. ఊహించినటులనే, కర్మచసాసము తేలివది. ప్రజలు పార్లమెంటరీ విచారణ సంఘము నేర్పరుచు మని గోరి. అట్టి సంఘ మేర్పడ లేదు. ఇండియా ప్రభుత్వమువారు కొందరి కభ్యుత్సాహ నియమించి విచారణ సంఘము నేర్పరచిరి. వారిలో యూరపి యను అధిక సంఖ్యాకము. సివిలు వర్క్సు మెంబరులు గూడ గలరు. భారతీయలో మితవాదుల నేరి సభ్యులుగ జేర్చిరి. ఈ సంఘమువారు, చాల వరకు అధికారులను మాత్రమే విచారించిరి వీరిని క్రాసుకరిచి జేయుటకై, నిర్బంధితులను జామీను మీద విడుదలజేయుట అవసర ము. కాంగ్రెసు సంఘము వారెంత వేడినను, హంటల సంఘము వారు వారి మొరల నాలకింపలేదు. ఇట్టి కీష్టవరి స్థితులలో, న్యాయము జరుగుటకు వీలుండునా? అధికారులు విధిలేక బయల్పరిచిన విషయముల మాత్రమే, హంటల సంఘమువారి కాధారభూతి ములయినవి. వాని సంఖ్యను తిన్నగ వలీలీంజక, హంటల సంఘ సభ్యులు, కమిషనరీ ఘోషిస్తున్న నొకనివేదికను ప్రచురించిరి. దేశమునం దంతటను, దీనివలన ఎవరేని నిరాశ జనింపకమానదు. బ్రిటీషు న్యాయ మేముల దాగెనని, విస్తృతము గల గతిమానదు. తాత్కాలిక కోర్టుదేశ కారణముచే, అల్లరులకు పాల్పడిన వారిచర్యలను తిరుగుబాటు చేలిపి, మార్షలు లా ప్రవేశమును సమర్థింప జూచెడి హంటల సంఘ సభ్యుల తెలివితేటల నేనువ వలయనో దెలియకున్నది. తిరుగుబాటు కడని, అధికార సాక్షు లొక్కరియనను సహేతుకముగ వ్యక్తికరింపజాలవ బోయిరి.

వంజాబు అల్లరులకు నిజముగ కారణములను, కాంగ్రెసు సంఘమువారు తమ నివేదికయందు తెలుపలేదు గావించిరి. ఈ లెచునమున వాటినిం చుక వివరించుట అవసరము. రాజకీయందోళన మత్యధికముగ నున్న బొంబాయి, మద్రాసు, పంజాబ్ రాష్ట్రములలో సత్యాగ్రహ ప్రతాపలంబన మెట్టి యల్లరులను పుకొల్పికి బోగా, వంజాబునందు మాత్రమే యల్లరులే జరుగవలయును? సత్యాగ్రహ ప్రతాపలంబన మునకును, అల్లరులకును సంబంధము గలదని రుజువు మిగుల యును చితము. హంటల సంఘ సభ్యులలోని భారతీ యులు సంపత్ నిమిష దలచుట జూడ, వారి మనోద్వేషికి చీకటి గ్రమ్మనయలను సందయమా లేదు. వంజాబు సంఘటనములకు, ఓర్వయల జరిపాము ఫలితము గది, కాంగ్రెసు సంఘ నివేదికను సహేతుకముగ విరూపించింది. విద్యాధికులను తూలనాడుటయు, తూరజాతులకును తదితర ప్రజలకును విభేదము గలిగించుటయు, స్వీకరించాలవాళయమును నిరసిం చుటయు, దేశభాషా కత్రికలపై నిర్బంధాత్మకములను ప్రయోగించుట యు,తిలకు పాలవంటి దేశవాసులకును వంజాబు

రాష్ట్రమునకు రానియకుండుటయు, నిర్బంధసైనిక కదలిలో తుల్యముగ విధానమును కొనసాగించి ప్రజలను భయభ్రాంతుల జేయుటయు, యధ్విధిని ప్రోగుజేయుట కనేక దారుణచర్యల సవలంబించుటయు, దాక్తురు కిన్నా సత్యపాల్ గార్లను ప్రవాస మున కంపి, గాంధీమహాత్ముని పాంచాలరాష్ట్ర మునకు రాకుండ నిషేధించుటయు, వంజాబు అల్లరులకు కారణమని స్పష్టముగచుండ, దీని కంతయు కప్పిపుచ్చి శాంతి మాతముగ గాంధీ మహాత్మునిపైనే బాధ్యతనెరిచు మోపుటకన్న సక్రమ మింకొకటిలేదు.

సైనిక శాసన ప్రయోగమును సమర్థించుటకీ, జనరంగపు తిరుగుబాటుకల దని, సిద్ధాంతము జేయవలసివచ్చినది. నిరాయుధులైన ప్రజలు సభల గావించుట తిరుగుబాటు కాబోలు! భారతీయ సభ్యు లీ సిద్ధాంతమును నిరాకరించిరి. వంజాబు నందు తిరుగుబాటున్నచో, క్రాంతిపోరాటమును తిరుగుబాటు క్రింద కరిగిజేంపవచ్చును. బ్రిటీషు ప్రభుత్వమును వెడలగొట్టు నుద్దేశముతో జేసెడి ప్రజలను మాత్రమే తిరుగుబాటుని పిలువవచ్చును. అట్టి ప్రజలకు మెక్కడనుగాని పుంజలేదని, భారతీయ సభ్యులు స్పష్టపరచిరి. కత్తులు గాని, తుపాకులు గాని లేక నిరాయుధులగు ప్రజలు తిరుగుబాటు జేసింనుట, అసంబద్ధవలూపము. ఒక ప్రదేశమున జరిగిన అల్లరులకును, వేరొక ప్రదేశమున జరిగిన అల్లరులకును సంబంధ మెద్దియు లేదని, అధికార సాక్షులే యంగీకరించిరి. కాని వీరి యన్నిటికిని కారకు లొక్క సంఘమువారెవరో గల రని హంటల సంఘముందలి ఆంగ్ల సభ్యు లూహించుట, వాడు లోనయిన దుర్బ్బుమకు నిద్రస్థము. మార్షలు లాను ప్రవేశ పెట్టుటకు కారణ మెద్దియు లేదనియు ఎట్టి యవసరములేకుండ దానిని చిరకాలము లిపిముంచుట అక్రమమనియు, హైందవ సభ్యులు దెలిపి. దేశమునం దల్లరులు లేక శాంతిసాపేత బడిన పీఠులు, మార్షలు లా ప్రవేశ పెట్టబడెను. ముం దెవ్వడో యల్లరులు జరుగునని, మామూలు శాసనములను కట్టబెట్టి సైనిక శాసనమును ప్రయో గించుట, ఎంతటి విచిత్రమో గ్రహించవచ్చును. మార్షలులా ప్రవేశము విషయమై, మాంటాగూ గారు యూరపియును సభ్యుల సమర్థనము నంగీక రించుచున్నారు.

మాంటాగూ గారు సయితము మార్షలు లా ప్రయోగమును సమర్థించుటకు పాల్పడుట జూడ, అధికారకర్తవ్యసాధితులకు వాడు పూర్తిగ లొంగి పోయిరి అంగీకరింపక లేవును. అధిక సంఖ్యా కుల యభిప్రాయము నంగీకరించుటకు మాంటా గూ గారు పాల్పడిరి గాని, హైందవ సభ్యుల యభి ప్రాయము నంగీకరించుటకు వారికి మార్షము గానింపలేదు గాబోలు! మార్షలులా కోర్టుల వారికి ఏప్రిల్ 1వ తేదినాటినుండియు జరిగిన నేర ములను మాత్రము విచారించుటకే అధికారము గలదు. ఇండియా ప్రభుత్వము వారు తమ మొదటి యంత్రువును మార్పుజేసి, అంతకు వెతుక జరిగిన వివరణములను గూడ విచారించుట కీ కోర్టుల కంగీకార మొసరి. మాంటాగూ గారి కిది న్యాయ ముగ గన్నట్లుచున్నది. కాని మార్షలులాను, ఉపన్యాసకులను వారావత్రికా లేఖకులకును సయితము, పత్రికజేయుట అభిభవమని, హంటల కమిటీ వారును మాంటాగూ గారును అంగీకరించు వ్నారు. ఇకముందు, మార్షలులా ప్రయోగము నకు సరియగు హద్దులను నిర్ణయింపవలయునని, మాంటాగూ గారు గోరుచున్నారు. మార్షలులా ప్రయోగావసర మెటులున్నను, మార్షలులాను

జరిగించిన విధమునయినను హంటల సంఘ సభ్యు లు తీవ్రముగ ఖండింపక విడచిపెట్టుట, వారి యవ్యక్తతను వెల్లడించుచున్నది. జనరలు డయరు గారు తన విధ్యుక్తమును నెఱవేర్చుటలో ప్రమాద మునకు లోనయిరిని, అంగ్లేయ సభ్యుల యభిప్రాయము. ప్రజలను ముందుగ హెచ్చరింప కుండ వారిపై తుపాకుల కాల్పుటయు, చాలకాలము వరకు కాల్పుటయు మాత్రమే జనరలు డయరు గారి పాతబాటులుగ నెంచబడినవి.

ఇందు విషయమై గూడ, జనరలు డయరు గారి దోషములను అంగ్లేయ సభ్యులు మన్నింపక విడచిపెట్టలేదు. జనరలు డయరుగారు ప్రజలను హెచ్చరించినను, తిరుగుబాటుకు బూనిన వారు వెడలిపోవును రని హంటల సంఘ సభ్యులు తలంచుట లేదు. అందుచే కాల్పుట అవసర మనియే, వీరి యభిప్రాయము. గా.య. వడిన వారికి ఒకప్పుడేయకుండుటలో, జనరలు డయరు గారి తప్పిద మెరుకైన లేదట. హైందవ సభ్యుల మాత్ర మీ చర్యల సమానుష మని ఖండించి ఆంగ్ల సభ్యులును భారతీయ సభ్యులును అచ్చు సరిమున దచ్చ మిగిలిన ప్రదేశములందు సైనికా కారు లవలంబించిన కదలికల నంగీకరించరట విమానముల నుండి కాంబుల వేయు కద్ద కాజేవణలేదు. కొండాదెబ్బల గొట్టుట, వీధిలో ప్రాకవలయు నను నుత్తరువుజేయుట, మొదలగు దారుణకృత్యములు ఖండింపబడినవి. ఆంగ్ల సభ్యు లీ చర్యలు దాణిణము లని యంగీకరించినవి దానిని తీవ్రముగ నిరసింపలేదు. భారతీయ సభ్యుల మాత్రము, భారతీయుల సవమానవరచి బాతిద్యేష మును బెంచుట కివి యోద్ధుడైన వని ఖండితముగ దెలిపిరి. మాంటాగూ గారు మాత్రము, హంటల సంఘముందలి ఆంగ్ల సభ్యులు దెలిపిన సంగుచితాభి ప్రాయములను పోనాడుటమాత్రము, గ్రుడ్డిలో మెల్లగ నున్నది. మార్షలు లాకు పాలనముగూర్చి, హంటల సంఘముందలి ఆంగ్ల సభ్యులు తీవ్రవిమర్శ నము గావించనందులకీ, మాంటాగూ గారు తమ యసంతృప్తిని గనుబటచిరి మార్షలు లాను ప్రయోగించుటలో, సైనికోద్యోగులు కత్తులను దండించిన విధమున ప్రజలను దండించిరి గాని, వీరు సార్వభౌముని ప్రజలను మాటచు పూర్తిగ మరచిపోయిరి.

గుజరాతాలలో విమానములనుండి కాంబు లను విసరువద్దతిక, మాంటాగూ గారు పూర్తిగ నిరసింజక, కొన్నిలోములు మాత్రము గావించ బడెనని మాత్రము దెలుపుట అసమంజసము. జర్మనులు నిరాయుధులగు ప్రజలపై బొంబులను విసిరిరిని గగ్గోలుబెట్టిన ఆంగ్ల ప్రముఖులు, హిందూ దేశమునందు నిరాయుధు లగు ప్రజలపై ఆంగ్ల సైనికులు బొంబులను ప్రయోగించినపు డా కార్యమును నిరసింపకుండుట వారి ప్రతిష్ఠకు భంగకర మునుటకు సంపీయము లేదు. జనరలు డయరుగారి చర్యల విషయమై మాత్రము, మాంటాగూ గారు హంటల సంఘ సభ్యులకన్న నెక్కుడు విచక్షణ జ్ఞానము జూపిరి. జనరల డయరుగారు తన విధ్యుక్తమును నిర్వహింప లేదనియు, నిరాయుధు లగు ప్రజలపై కాల్పుట ఘోర మనియు, నాగరిక ప్రభుత్వదేశములకు విరుద్ధ మనియు, మాంటాగూ గారు నూచించిరి. జనరలు డయరుగారు, తమ కమాండరు కదలికి రాజీనామానిచ్చిరట. హిందూ దేశములో వీరింక వనిజేయుటకు వీలులేదట. వీరిని 'ఉద్యోగమునుండి అపలే తొలగించి, తగిన శిక్షను విధించుటకు

15 వ. నియోగి మహాజనసభ

జూన్ 4, 5, 6, తేదీలలో గోదావరిజిల్లా

అనులాపురమున జరుగును. అభిమానులందఱును

తప్పక దయచేయ ప్రార్థితులు.

బడులు మీరింత తేలికగ విడచిపెట్టుట, చిత్రముగ దోవక మానను. సర్ మై కేలు ఓడ్యయరుగాని పూర్తిగ నిందాపాత్యులు గారని, మాంటాగూగా రంగీకరింపకబోయినను, వారు జేతమున కొవ్వన సేవను కష్టనయమునందు జూపిన మనోధైర్యమును మాంటాగూగా రెంతయో కొనియాడిరి. ఓడ్యయరుగాని కంజాబునందు గలిగించిన సం త్త ధమును నిరసించక, మాంటాగూగా రి రీతిని ప్రవర్తించుట, వివాదజనకము.

మాంటాగూగాని కాంగ్రెసు పతాకీర్థాన ములను గాని, కాంగ్రెసుసంఘ నివేదికను గాని పరిశీలించియుండిరా ? ప్రజాభిప్రాయము సీరితవ చులకనజేయుట, మాంటాగూగారి కయినను పాడి గాదు. హిందూజేతమంతయు ఛేదించునట్లు ప్రభు త్వము పంజాబు దుస్థితికి కొంతవరకు కారణ మనియూ, ఛేదించునట్లు ప్రభువుగారిని పీలిపించవల యుననియూ, ఏకగ్రీవముగ గోరుచున్నది. జేతము మహాసభలో నీ విషయమై తీర్మానము గావించ బడెను. వివిధరాజకీయసభలలో, ఇట్టి తీర్మానముగీ కరింపబడెను. కాంగ్రెసు సంఘనివేదికము, పంజా బుదుస్థితికి రాజప్రకాశి ప్రభుత్వమువా రెంటుల బాధ్యులలో నిరూపించెను. హిందూజేతమంతయు నిలుల నుద్దోషించుచుండి, మాంటాగూగాని ఛేదించునట్లు ప్రభువుగారిని బట్టువలె పొందుట, ఆశ్చర్యము గలిగించకమానదు. హిందూసంఘ నివేదికపై ఇండియా ప్రభుత్వమునా రిచ్చిన యభి ప్రాయమున, మాంటాగూగాని పూర్తిగ ననుస రించి యుండిరి. ఇండియా ప్రభుత్వపథ్యముగ నున్న మాఫీగారు మాత్రము భిన్నాభిప్రాయము నొంగి జేతమున తిరుగుబాటు లేదనియు, మార్షలులా ప్రయోగమున కవసరము గలవగ లేదని యు శంకరక నాయకుగారివలె ధైర్యముగ వెల్లడించి నందులకు వారు భారతీయుల కృతిజ్ఞతకైతయు పాత్రులు. శంకరక నాయకుగారి స్థానము నాక్ర మించినందులకు, మాఫీగా రా స్థానగౌరవములు నిలువబెట్ట గలిగిరి.

హిందూసంఘ నివేదికము, ఇండియా ప్రభు త్వప్రకటనము, ప్రభుత్వకార్యదర్శి యుత్తరపు, భారతజేతము నొక కొననుండి వేరొక కొనవరకు నుడ్రజేతపూరితము గావించక మానవు. ప్రజలలో నెడతెగని నిరాశను జనింపజేయక మానవు. నాగరికప్రవచనమునందు పంజాబు సంఘటన ములు లోత గలిగించెను. హిందూ సంఘము వారును, ప్రభుత్వకార్యదర్శియు దృఢప్రయత్ని ముల సలిపి వానిని దొలగించుటకు చక్కని యవ కాళము లభించెను. వా రాయుధకాళిమును జార విడచిరి. మార్షలులా కాత్రియము నికమీద తొల గించుటకు పనిబూనవలయునని మాంటాగూగాని రా జ ప్ర తి ని ధి గా రి ని హెచ్చరించు చున్నారు. కాని చు రి యొ క నా రి, మార్షలులాను ప్రవేశపెట్టుటకు హిందూజేతమా నందు వీ లుండగూడదు. తాత్కాలికపశాంతి వలన, ప్రయోజన మిసుమంతయైనను, గలగ గదు. హిందూసంఘనివేదికము భారతీయుల గన్నుల తెరువవలయును. జన్మస్వాతంత్ర్యములు సంతోషపడద గాని, భారతజేతమున కభివృద్ధి సాధ్యకదదు. వాటిని సంపాదించువరకు, భారతీ యులు నిడురింపజాలరు. పంజాబు సంత్త ధము బోలువివాదసంఘటనముమరియొక్కోరీ జేతమున జరుగుట కవకాళముండగూడదు. జన్మస్వాతంత్ర్య ములు నిరోధింపబడు సంతవరకు, సంస్కరణములు వలన ప్రయోజన మేమాత్ర ముండదు. పంజాబు వివాదచారిత్రమువలనను, హిందూ సంఘ నివేది

కము మాంటాగూగారి యభిప్రాయప్రకటనముల మూలకముగను, భారతీయులు మేల్కొని ప్రజా ప్రయత్నముల సలిపితము జన్మస్వాతంత్ర్యములను శాసనయావకముగ కాపాడుకొన గలిగిరేమి. జలి యన్ వాలా బాగునందు తమ కావ్యములను బలి యుచ్చిన నిగవరాధు లగు వీరుల మరణము, స్వధ గాలేదని సంతసించవచ్చును. లేనయెడల, భారతీ వర్షమువకు నాగరిక ప్రవచనమునందు లంఘితి కొనుట కర్హత యుండదు. నానాబతులసంఘము నందు పి: పాదించిన సభ్యత్వము ప్రయోజన విరహిత మగును. అనేక వర్తనముల నుండియు, కాంగ్రెసుపథ పలుకవలసిన సాధ్య సంపాదించిన పరిష్కరణములు ఎండిమాపులనంటి వగును. భారతజేత మీ సందిగ్ధతనుజుమనం జే రీ తి న మెలగునో యని, నాగరిక ప్రవచ మెవరు చూచుచుండు ననుట నిశ్చయము.

ప్రసిద్ధి కృత్యములు

జమీనాధిపతి మొయిద:— జమీనా అధికారుల పంజాబు జాబులు యా నెల 31-5 తేదీ సాయంత్రము 6-15 గంటలలోగా జెనరల్ పోస్టునందు పోస్టు చేయవలెను.

తాలూకాబోర్డులు:— నందయాల్, కర్నూలు, కాకినాడ తాలూకాబోర్డు సభ్యులకు తమ అభ్యర్థన ఎన్న కొనుట కధికార మివ్వబడిన దని యాచారము పోస్టునెంటు బార్డు గ జెల్లెనంత ప్రకటించ బడింది.

అక్రీలియా తంతివార్తలు:— అక్రీలి య తంతివార్తలు యాక్రింవిధమున ఆలస్యముగ బట్టాదాచేయ బడును. (1) ఇండియానుండి అక్రీలియాకు సంపాద్య 74 గంటలు, డిఫర్త—76 గంటలు. (2) అక్రీలియానుండి ఇండి యాకు సంపాద్య డిఫర్త 10 గంటలు.

రఘువతిప్రకాశముగారు:— చెన్నైలోని పరిశీలకం వెనెల యజమానులగు రఘువతి ప్రకాశముగారు గారి కుమారుడు ప్రకాశం గారు 1918 నెల 15 నీవీయూ యొరై నిర్మాణమును నేర్చుకొని వచ్చుటకు ఇంగ్లండువకు వెళ్ళి యుండిరి. వాడున్న యడయూ బొంబయి మెయిములో చెన్నైకి విచ్చేసిరి. వారి బంధుమిత్రులు లనేకులు ప్రేమనకు వు వెళ్ళి సత్కరించిరి.

తంతివార్తలు:— బొంబయినుండి లండనుకు బం పడు సాధారణత తంతివార్తలు 12 గంటలు డిఫర్త తంతి వార్తలు ఒడినయచేతుకు ఆలస్యము పట్టవలెను. లండను నుండి బొంబయికి వచ్చుటకు సాధారణపు తంతివార్తలు 18 గంటలు, డిఫర్త తంతివార్తలు ఒడినయ ఆలస్యము పట్టవల దని తంతివార్తా కార్యాలయమువాడు మాట ప్రాయము ప్పాడు.

ఒక ప్రమాదము:— అర్మీనియాక్ వీధియందు సువుత్ ఇండియాక్ ఇండస్ట్రీయల్స్ కార్యాలయము నందు శత్రువధ్యాపూర్వ 12 గంటలకు ఒకగడ కూలి అక్కడ పని జేయుచుండు పనివానిలో ఇతనికి అపాయకరముగాయ మును అతనికి కొంచెము గాయములు తగిలినట్లు తెలియు చున్నది, గాయములు తగిలినవాడు జెనరల్ ఆసుపత్రికి తీసి కొనిపోయిరి.

ఎలక్ట్రిక్ సప్లై కార్పొరేషన్:— వై కంపెని యందు శాశ్వతముగా, కార్యనంభవముగా తీర్పునై తమ ఆసక్తులని తెలుపును. వీళ్లు సాయంత్రములను సమ్మె కట్టిరి. కార్మిక సంఘాధ్యక్షులు అరండేలుగారు ఆసిప్టెంటు లేబరు కమిషనరుకు సుందరాబాద్లుగాని కార్మికల కంసో హిత ము చెప్పిరి గాని తనివాన విఫలమై. కాశీ దీపములు మందు టుట్ కంపెనిగారు కొన్ని ఏర్పాట్లు గావించిరి. బ్రాంబం డు పనులుగా జడచుటలేక.

మద్రాసు కార్పొరేషన్.

మొప్ప సాయ కాలము రిక్వెస్టులను కార్పొరేషన్ కార్పొరేషన్ సమావేశమై. గా. త్యాగరాజు శ్వేతా శ్వేతర నహించి ఆర్టింగ్ కమిషన్ వారిబట్ట సాహెబు గారు కూడ సభకు వచ్చియుండిరి.

కార్పొరేషన్ కలెక్షనయందు జరుగుచున్న యన్నగు వి ప్రతియ విషయము గురించి కొంచెపు జరిగెను. కార్పొరేషన్ లాండ్ లెవల్ వా.దలములని సభకు తెలియజేసిరి.

లై సెన్సు చార్జీలు

లై సెన్సుచార్జీలను హెచ్చించు నిశ్చయమై స్టాండింగ్ కమిటీలు ఆలోచించి కొన్ని సలహా రిచ్చిరి. ఈ క్రింద ను చాలన సభకు ఆమోదించిరి.

- (1) జిల్లారులు కట్టుకుట నుండు చేయబడుచున్న చార్జీ రిద్దుచేయబడినది.
- (2) హస్తాలు, విద్యార్థుల పరిశీలనములు లాభమునకు బాగుగను వదలబడని గృహములకిచ్చు ఇతర (బాడుగకు వదలబడు) గృహములకు చార్జీ 15, 10, 5 రూపాయలునుండి 100, 80, 20, 15 రూపాయలకు హెచ్చించ బడినది.
- (3) ప్రస్తుత లోన్లు స్టాంపులకు నిధింకుట 100 రూపాయలు లై సెన్సు ఫీసుపుచ్చుకొనబడుచున్నది. 500 రూపాయల వరకు చార్జీ అధికము చేయబడినది.

ఎలక్ట్రిక్ కార్పొరేషన్.

కనివాండ్రు సమ్మెకట్టు.

మొప్ప సాయ కాలము నా సుగంధించి చెన్నైలో ఎలక్ట్రిక్ కార్పొరేషన్ సరివాండ్రు తాము కోరిన ప్ర కారము కార్పొరేషన్ యజమానులు హెచ్చుతీరము నీయ లేదనియు, కనివాండ్రలో నొకనిని యజమానులు యుద్వీగము నుండి తీసివేసెనులకుడు సమ్మెకట్టిరి. సమ్మెకట్టు నాపుటకు పనివాండ్రు సంఘాధ్యక్షులు జి. ఎన్. అరండేలుగారు, లేబరు కమిషనరు పాడినను అసిసెంటు కమిషనరు రావులవాడరు సింగరాచార్యులు గారు ఎంత ప్రయత్నించినను వీలు కాక పోయినది. మొప్ప రాత్రి కనివాండ్రు సభచేసిరి. సభ కర్మక్షుర నహించిన అరండేలుగారు కనివాండ్రు కెంటునేషలో ప్రవేశింపనలెమా గవర్నరుగారిలో మాటలాడిరిగిన విధముగ పనిచేసె దనుని చెప్పిరి. కనివాండ్రు సభకు రాని ఇతర పనివాండ్ర తో సంకడించి చురునాటి యుదయమున తమ అభిప్రాయ మును తెలుపగలవనిరి.

నిన్న యుదయము మరల సభజరిగినది. అరండేలుగారు రావులవాడరు సింగరాచార్యులుగారు కనివాండ్రు హిస్ త జేతము చేయించుండగా, సంతలో నొకరు కచ్చి, కనివాండ్రలో నలుగురు కనిచేయుటకు నిరాకరించి నందుకు యజమానులు గారిని కంపెని భవ నున నిర్బంధించిని తెలిపిరి. ఇది వినింతలో పనివాండ్రందరు స్ట్రైక్ కట్టి తమకు న్యాయము గలగనంతవరకు పనిలో చేర జాలమని కష్టము కట్టిరి. సుగతి సందర్భములను విచారించు టకు సింగరాచార్యులుగారు కార్పొరేషన్ కార్యాలయము నకు వెళ్లిరి.

సమ్మె ఇంకనడచుచున్నది. నిన్న మద్రాసుర యం ప్రకారము అన్నియూ, విద్యుచ్ఛక్తి లేనందున పనిచేయబా క పోయినది. పనివాండ్రు కనిచి నేడుదయము సమావేశ మైరి. అచ్చుట తాము ముందు చేజరునీగ కర్తవ్యమును నిశ్చ యించుకొందు. సభాస్మృత్యాలము మురింకను చేరవందున, రేకటి వచ్చిలో వర్జిటికగలము.

చట్ట నిర్మాణసభలకు సభ్యులు ఇంతమంది వోటర్లకు
కలియ మార్గమెట్టి? వీరికి సమాజానికి మెట్లగును? అనువిషయ
మును చూపుచుగ యోచింప రిగియున్నది. ప్రతితాలూకాకు
వోటర్లతో నిండిన తాలూకా సంఘములను స్థాపించవలెను.
వీరి ప్రతినిధులు జిల్లా చూపుస్థానమున జేరి సాధకబాధకము
లను జర్పించి ఉద్బోధకల వారిని పేర్కొని వారికి వోట్లన్ని
వారివారి జనులకు కృషిసంబంధమున నశ్శుచున్నాను
యనతో ఎన్ని వోట్లన్నను చట్టనిర్మాణసభా సభ్యులందు
కొంతకాలము ప్రభుత్వపక్షము, ప్రవాహకము అని రెండేసిపక్ష
ములుండునగుదా! ప్రజాప్రతినిధులన్నప్పుడు ప్రవాహకము
వారని యర్థమే గనుక అట్టివారిని పట్టివారినిగా జూచిపంపుట
శ్రేయము. మనరాజకీయ విషయములందు నయోచ్యుద్ధుల
వన్నె ఉత్సాహము శమయ్యుచున్నది యుపసలంకించు గా
స్పృహకందులు కోచుచును. వాదకప్రీతి నుపాదించిన
సభ్యుల రెనక ధర్మమును వెలవేర్చుట లేదనికడుంగనుచిలిం
చుచున్నాను.

భుక్త్యాచి శేషచలకతిరావుగాక సవరణకు బద్ధిరేక
 మాటలాడుచు సవరణ నామోదించు విషయమున సభ
 బహుభాగముతో వసించుటయు నవియు క్రభుత్వ
 డ్వాటు నిరాకరణ వద్దతివకలించింక
 లయు నన్నిభారతేశేశమునకింకను
 త్రువు బారీజేయబడలేదనిరి. ఈయనవ్యయ మెటులవని
 యెనో తెలియజేసెను. ఈయనకు సమస్య పరిష్కార
 మయినను మాసల్యాలు అనేకపర్యంత్రయన్మును. అట్టి
 మయినను వారిని సరియైనవద్దతిని వదలించుటను నాడు
 నంకిస్త్రయందలయును. క్రభుత్వతో డ్వాటు నిరాక
 రణ విషయమున తుచేజును నిల్లవాండ్రకు హంతుర దింపిన
 భములేను. నాయకు డీవిషయమున తగినభాగిత్ర వసించి
 వివక్షితులకు గమనించి కార్యనాశనమునకు పూజకొన
 లయును. నాడును లీపనికి దిగనొత్తన బచ్చినంత వరకు ఈ
 ముఖ్యమైనవకు పూజకొనబూడదని చలకతిరావు గారనిరి.

కనకశర్మ రామస్వామి శుభ్రగాడు సదరణ నామోడిరి
మహా హిందూ మానల్లాశులు మానవులి కుడి ఎడమ నా పు

అధ్యక్షులు చెప్పే ప్రభువుమీద నేరము లాలోపించి
 తీరించుటకు తగిన సాక్ష్యము లేనందున కాంగ్రెసు సభ
 మిటివాడ నుయ్యకమునై సనాము నానికి శిక్ష విధియవిన ను
 నన నేమి ను చెప్పి చూడలేదనము తీర్మానమునై సనాము

Mercantile Agency,
172, Bowbazar Street, Calcutta,

LORD HUNTER'S WHITEWASHING REPORT.

ENGLISH MEMBERS ACCEPT 'REBELLION THEORY'.

MARTIAL LAW JUSTIFIED.

INDIAN MEMBERS' FEEBLE DISSENT.

SECRETARY OF STATE'S DISAPPOINTING ORDER.

VICEROY'S ACTION APPROVED.

SIR M. O'DWYER EULOGISED.

SIMLA, May 26.

Lord Hunter's Report is issued in a bulky volume of 209 pages, with appendices containing maps and statistics. 100 pages are devoted to the majority report signed by the five English members, and sixty pages to the minority report by the three Indian members. The report deals fully with each district and contains a chronological statement of events in the Punjab from March to August, with details of each disturbance, damage to property, railways etc. The approximate damage in the Punjab is estimated at 25 lakhs of rupees. Both the English and Indian members broadly agree in their views on the outstanding causes and principal events leading up to the outbreaks.

Mr. Gandhi's Responsibility.

They consider that the Satyagraha or civil disobedience movement of Mr. Gandhi is responsible for undermining the law abiding instincts of the population at a time when these instincts were strained to the uttermost by economic distress, war weariness, anxiety as to the political future of India, apprehension as to the Turkish peace terms and the agitation against the policy of the Government of India in pressing forward and passing the Rowlatt Act. They do not consider that the recruiting methods employed in the Punjab had anything to do with the unrest in that province, but they point out the contrast between the awakening aspirations of India and the restrictions upon liberty inseparable from the war and post war periods. The Indian members also refer to the belief that the administration of the Punjab was unsympathetic in its attitude towards these aspirations. With the exception of the Jallianwalla Bagh and certain minor incidents, both the Indian and English members generally agree in justifying the firing done by the police and the military.

The Jallianwalla Bagh Incident.

They agree in pronouncing unfavourably upon General Dyer's handling of the Jallianwalla Bagh meeting, and upon certain of the orders passed in the course of the administration of martial law. They agree in exonerating the Government of India from all blame. The Indian and the English members differ in their view as to the precise nature of the disorders, as to the wisdom of introducing and continuing Martial Law, as to the justification for the policy pursued by the Punjab Government while the troubles were on, and as to the gravity and proper appreciation of certain of the happenings. On the broad question of the nature of the disturbances the English members emphatically state that *Open rebellion* is the only suitable description, possessing as they did a public and general object, namely, an attempt to paralyse the arm of the Government by an extensive destruction of Government buildings and the means of communication.

"The Element of Rebellion."

"The element of rebellion," the English members say, as distinct from mere riot on the one hand, and from political opposition to the Government on the other, can be traced throughout. In what sense it may be considered to lack openness we have failed to discover. They considered that the nature of the movement is not affected by the omission of the mobs to seize firearms since implements appropriate to the work of destruction were never lacking. They lay stress upon the gravity of the menace to communications, and upon the seditious language used by the mobs and the violent posters exhibited in certain places.

Indian Members Dissentient.

The Indian Members, however, while admitting that the acts of the mobs may amount to waging war in the legal sense, object to the description of the disorders as *open rebellion*, on the ground that *open rebellion* implies a rising for the purpose of turning out the British Government, which was not the intention of the rioters. They say "we are unable to agree in the view that the riots in the Punjab were in the nature of a rebellion. To suggest that they had the elements of a revolution and might have rapidly developed into one is, we venture to say, an exaggerated view of the events, which is not justified. They do not share the view of the English members as to the extreme gravity of the attacks upon railways, telegraphs and bridges, but point out the omission of the mobs to look for swords and guns, further stressing the entire absence of evidence regarding any antecedent conspiracy as a mainspring of the disorders. There is a further difference of opinion concerning the necessity for the imposition and continuance of Martial Law. The English members think that it was difficult, probably unsafe, not to assume at the time that the outbreaks were the work of a definite organisation and that it would have been imprudent to treat the different occurrences as independent and isolated riots.

"In our opinion, they say, "the situation which had arisen in the Punjab was one of extreme gravity and the authorities were justified in declaring Martial Law and partially superseding the ordinary tribunals in the different districts to which Martial law was applied." They further consider that those responsible for the maintenance of Martial law gave careful and considerate judgment, which cannot be criticised, to its continuance. On the other hand, the Indian members censure the Punjab Government for assuming the disorders to be a rebellion, and for persuading itself rather easily that martial law was necessary. They state that martial law came into existence when the crisis was past, at a time when the situation afforded no justification for it. They declare that its imposition for preventive and punitive purposes is constitutionally unjustifiable, further objecting to its continuance as wholly unnecessary.

Origin of Disturbances.

The report investigates in detail the origin and course of the disturbance in the various localities. Both the Indian and English members are in a complete agreement respecting the events in Delhi and Bombay, holding that the measures taken by the authorities were reasonable, and paying tribute to the conduct of Mr. Barron, the Chief Commissioner of Delhi and Mr. Chatfield, the Collector of Ahmedabad. The Indian members are not quite so confident as the English members as to the merit of the restrictions placed upon Mr. Gandhi's movements, but they admit the possibility that developments, dangerous to the public peace might have ensued from his presence at Delhi and in the Punjab.

The Amritsar Outbreak.

Regarding Amritsar, the English members held that the outbreak was anti-Government at every stage, hostility to the Government quickly merging into antipathy for Europeans as such, and culminating on April 10th in the brutal murder of five inoffensive persons and savage assaults on others. The Indian members think that the anti-European sentiment developed subsequent to the firing on April 10th, but do not dissent from the view that the firing was necessary.

The English members approve of the action of the authorities prior to April 13th, considering it impossible that *de facto* martial law could fail to result, from the happenings of April 10th, but while admitting the difficulties of the situation they consider that General Dyer's conduct at the Jallianwalla Bagh is open to criticism in two respects, first in that he fired without warning, and second in that he continued firing too long. They do not believe that the mob would have dispersed if warned and consider that firing would have been necessary in any case. They consider that General Dyer, through a mistaken belief that continued firing would be justified by the effect produced in other places, committed a grave error in firing too long. They find no grounds for believing that this action saved the situation and averted a second mutiny, but they do not think that General Dyer can be blamed for not attending to the wounded, as they are not convinced that anyone was exposed to unnecessary suffering for want of medical attention. This opinion is not shared by the Indian members, who, while agreeing in the condemnation of General Dyer's action, take a graver view of the whole incident stigmatising his conduct as inhuman and un-British. Regarding outbreaks in other towns of the Punjab, both the English and Indian members generally approve the conduct of the authorities, endorsing the action taken at Lahore, Kasur, Gujranwalla and elsewhere.

The Use of Aeroplanes.

The use of aeroplanes in an emergency so grave is approved but stress is laid upon the dangers inseparable from their employment and the difficulty of justifying every detail of the action taken. The Indian members emphasise this difficulty, object to certain specified incidents, and further regard as unjustifiable some of the firing done at Ghuharkhana and Sheikhpora. In considering the working of the courts set to try the offenders, the English members believe the trial to have been lengthy, detailed and careful, but regard it as inexpedient to have sent some of the accused, notably Mr. Kitchlew and Mr. Satyapal, before the ordinary courts. They note that the necessity for making excessive reductions in the original sentences could have been lessened in the case of minor offenders charges not been pressed, which when established left the tribunal no option but to pass sentences of the severest kind. They think that while the number of persons arrested and detained without being brought to trial was regrettably large, the very difficult work of arrest and investigation was on the whole not done badly or oppressively. The Indian members here differ regarding the working of the courts and the methods of arrest as unsatisfactory.

The Flogging Sentences.

All the members are agreed in commenting unfavourably upon the exclusion of outside lawyers from the Punjab, and in considering that the sentences of flogging were too numerous, having regard to the strong public sentiment which exists in India against corporal punishment. Regarding the general administration of Martial Law, the English members regret that it should have assumed such an intensive form, further condemning certain of the orders as injudicious and calculated to cause unnecessary inconvenience to the civil population.

The Crawling Order.

They object to General Dyer's order that any one desiring to traverse the street where Miss Sherwood was brutally assaulted should crawl. They also object to the orders passed at Gujranwalla and Kasur relative to salaaming. The orders passed in Lahore against the students are condemned as unnecessarily severe and serving no useful purpose. On all these matters the Indian members take a more serious view, considering these orders and some others indefensible, unjustifiable, calculated to humiliate Indians, to punish alike the innocent and the guilty, and to foment racial bitterness.

Mr. Montagu's Despatch.

The report of the Hunter Committee together with the Government of India's despatch, dated 3rd May 1920 and the Secretary of State's reply, dated India Office 26th May 1920 are published. The following is the text of the Secretary of State's despatch:—

My Lord,

His Majesty's Government have considered the report of Lord Hunter's Committee upon the disturbances which occurred in the Punjab and other parts of India in the early part of last year. They have further been informed by me of the conclusions to which your Excellency's Government had arrived in your own review of the report as expressed in your letter dated the 3rd May, the text of which you have telegraphed to me. The report and your letter naturally cover the ground which His Majesty's Government did not feel called upon to survey in detail, but their consideration of the matter has led them to definite decision upon certain of the more important questions arising out of the report and they have desired me to communicate in my reply to your letter their considered statement of these decisions. Paragraphs number 2 to 3 of this despatch contain accordingly this statement.

General.

2. The report of Lord Hunter's Committee presents the results of a prolonged and patient investigation. The Labour would be of little value if their very complete and little careful findings are not put to a practical use. The conclusions recorded have been inspired in the main by the belief that the chief duty which lies upon His Majesty's Government and the Government of India in utilising the report is not primarily to apportion blame to individuals for what has been done amiss or to visit penalties upon them but rather to prevent the recurring in the future of the occasion for blame or regret should unfortunate circumstances ever produce again a situation such as that which occurred in India in the spring of 1919. The conduct of Brigadier General Dyer at Amritsar on the 13th April and the main features of the occurrence at Jallianwalla Bagh in Amritsar city on the afternoon of April 13th 1919 are well known. They are set out at length in Lord Hunter's report and appear in minute detail in the evidence both written and oral given before the Committee by Brigadier General Dyer himself the full and the authorised text of which is now available to the public. As to the acts there is no doubt and no dispute, and it is only necessary here to recapitulate them very briefly in their boldest form. On the morning of the 13th April Brigadier General Dyer, who had arrived at Amritsar on the night of the 11th, issued a proclamation forbidding *inter alia* processions to parade in or outside the city and stating that they would be treated as unlawful assembly and dispersed by force of arms if necessary. This proclamation was read out at various places in the city in the course of the progress through the streets of a column of troops led by Brigadier General Dyer personally who left his quarters about 9 a.m. for this purpose, and returned to them about 2/30 p.m. About an hour before his return to his quarters in Kam Bagh Brigadier General Dyer had heard that despite his proclamation it was intended to hold a large meeting at Jallianwalla Bagh at 4/0 that afternoon, and at 4 p.m. he received a message that a crowd of about 1000 had already assembled there. Shortly after 4 p.m. Brigadier General Dyer marched from Kam Bagh with picketing parties as he had previously determined to picket the main gates

of the city and with a special party consisting of 50 Indian infantry armed with rifles, 40 Indian infantry armed only with kuris (type of sword) and two armoured cars. He proceeded straight to Jallianwalla Bagh dropping his picket parties en route, and on arrival marched his infantry through a narrow lane into the bagh and deployed them immediately right and left of the entrance. The armoured car he left outside as the lane was too narrow to admit them. Having deployed his troops Brigadier General Dyer then gave orders to open fire and continued to fire on the dense crowd facing him in the enclosure (which he estimated at about 5000 persons), for some 10 minutes, until his ammunition supply was at the point of exhaustion. 1650 rounds of 303 mark six ammunition were fired. The total casualties and nine. The action are believed to be three hundred and nine. The number wounded has not been exactly ascertained but is estimated by Lord Hunter's committee at possibly three times the number of deaths. Immediately after giving orders to cease fire Brigadier General Dyer marched his troops back to Kam Bagh. The reasons given by General Dyer for the severity and duration of his fire are stated as follows in his written statement furnished to the General Staff (16th Indian Division) and subsequently laid before Lord Hunter's Committee:—I had considered the matter from every point of view. My duty and military instinct told me to fire. My conscience was also clear on that point. What faced me was what on the morrow would be the *danda Panj* (this which may be translated as Bludgeon army was the name given to themselves, by rioters in Lahore) I fired and continued to fire until the crowd dispersed and I consider this is the least amount of firing which would produce the necessary moral and widespread effect. It was my duty to produce if I was to justify my action. If more troops had been at hand the casualties would have been greater in proportion. It was no longer a question of merely dispersing the crowd, but one of producing a sufficient moral effect from a military point of view not only on those who were present, but more especially throughout the Punjab. There could be no question of undue severity. The principle which has consistently governed the policy of His Majesty's Government in directing the methods to be employed when military action in support of the civil authority is required, may be broadly stated as using the minimum force necessary. His Majesty's Government are determined that this principle shall remain the primary factor of the policy whenever circumstances unfortunately necessitate the suppression of Civil Disorder by Military Force within the British Empire. It must regretfully but without possibility of doubt be concluded that Brigadier General Dyer's action at Jallianwalla Bagh was in complete violation of this principle. The task which confronted him was to disperse by force, if necessary, a large but apparently unarmed assembly which had gathered in defiance of his orders. It was possible that considering the strength of the Military force at his disposal, the size of the crowd and the general temper and attitude of the inhabitants of the city, he would have found it impossible to achieve this task effectively and completely without some firing and without causing some loss of life, but it is certain that he made no attempt to ascertain the minimum amount of force which he was compelled to employ, that the force which he actually employed was greatly in excess of that required to achieve the dispersal of the crowd and that it resulted in lamentable and unnecessary loss of life and suffering. But this is not a full statement of Brigadier General Dyer's error. There can be no doubt that large numbers of people in the assembly, many of whom were visitors to the city from surrounding villages, were ignorant of the existence of his proclamation, and the danger which they ran by attending the gathering. The proclamation was published in only a portion of the city that portion being some distance from the scene of the meeting, and no warning of any kind was given before fire was opened. It would be unfair considering the state of the city, the heat of the weather and the strain to which the troops under General Dyer's command had been subjected since their arrival in the city to lay too great stress upon the first point, but the commission to give warning before fire was opened is inexcusable. Further that Brigadier General Dyer should have taken no steps to see that some attempt was made to give medical assistance to the dying and the wounded was an omission from his obvious duty, but the gravest feature of the case against Brigadier General Dyer is his avowed conception of his duty in the circumstances which confronted him. His Majesty's Government repudiate emphatically the doctrine upon which Brigadier General Dyer based action, which to judge from his own statement might have taken an even more drastic form had he had a larger force at his disposal, and had a physical accident not prevented him from using his armoured cars. They have not overlooked the extreme gravity of the situation as it presented itself to the authorities in India generally and to Brigadier General Dyer in particular on the 13th April nor have they failed to appreciate the immensity of the responsibility which Brigadier General Dyer felt and rightly felt to be imposed upon him by that situation. They think it is possible that the danger to the lives of Europeans and to the safety of the British and Indian troops was greater than appears from the committee's report. In Amritsar itself violent murder and arson of the most savage description had occurred three days previously and the city was still practically in possession of the mob. From the surrounding country side reports were hourly, being received of similar violent outbreaks and attacks upon communications and the deficiencies in these reports (due to the success of the attack on communications) were supplemented by rumour which there were little means of verifying and which little ground for disbelieving. In discharging this responsibility with the small force at his disposal Brigadier General Dyer naturally could not dismiss from his mind the conditions in the Punjab generally and he was entitled to lay his plans with reference to those conditions, but he was not entitled to select for condign punishment an unarmed crowd, which led to select for punishment had committed no act of violence, had made no attempt to oppose him by force, and many members of which must have been unaware that they were disobeying his commands.

Crawling Order.

In passing judgment upon Brigadier General Dyer for his action on the 13th April it is impossible to disregard an order which he passed some days later, and which has become generally known as the crawling order. It is unnecessary here to report the nature of this order or the circumstances out of which it arose. Had the order been carried out as a punishment upon the persons actually guilty of the crime which it was designed to stigmatise, it would

have been difficult to defend. Inflicted as it was upon persons who had no connection with those crimes with the object of impressing upon the public of Amritsar through the humiliation of these persons the enormity of the crime committed by certain individuals of that public, the order offended against every canon of civilised government. Upon a military commander administering martial law in a hostile country there lies a grave responsibility. When he is compelled to exercise this responsibility over a population which owes allegiance and looks for protection to the Government which he himself is serving this burden is immeasurably enhanced. It would prejudice the public safety with the preservation of which he is charged to fetter his free judgment or action either by the prescription of rigid rules before the event or by overconscious criticism when the crisis is past. A situation which is essentially military must be dealt with in the light of military considerations which postulate the breadth of view and due appreciation of all the possible contingencies. There are certain standards of conduct which no civilised government can with impunity neglect and which His Majesty's Government are determined to uphold subject to the due observance of these standards. An officer administering martial law must and will remain free to carry out the task imposed upon him in the manner which his judgment dictates to him as best and most effective and may rely upon the unqualified support of his superiors when his task has been accomplished. That Brigadier General Dyer displayed honesty of purpose and unflinching adherence to his conception of his duty cannot for a moment be questioned, but his conception of his duty in the circumstances in which he was placed was so fundamentally at variance with that which His Majesty's Government have a right to expect from and a duty to enforce upon officers who hold his Majesty's Commission, that it is impossible to regard him as fitted to remain entrusted with the responsibilities which his rank and position imposed upon him. You have reported to me that the commander-in-Chief has directed Brigadier General Dyer to resign his appointment as Brigade Commander and has informed him that he would receive no further employment in India, and that you have concurred. I approve this decision and the circumstances of the case have been referred to the Army Council.

Martial Law.

The justification for the declaration and continuance of martial law. There are no grounds for questioning the decision of the majority of Lord Hunter's Committee that the declaration of martial law and the partial suppression of the ordinary tribunals in the districts of the Punjab in which Martial Law was applied were justified. Chapter 11 Para 17).

Prolongation of Martial Law.

As regards the dates to which it was prolonged it is obvious that the institution of martial law involves the responsibility of deciding when it is to be revoked. The general principle is clear. Martial law should remain in force no longer than public safety demands, but beyond this there are no hard and fast criteria which can govern this decision and a retrospective judgment in the light of after events is not permissible. The fact that open disorder had ceased sometime before martial law was revoked may have been due to the existence of martial law and its abrogation might have been followed by a recrudescence. Looking back in the light of events it is permissible to argue that earlier abrogation was possible, though His Majesty's Government can feel little doubt that this argument would have been less pressed than it has been hitherto had there been no ground for complaints of the manner in which in some cases martial law was administered. But it is not permissible to condemn the authorities responsible for the decision taken who had to rely only on their anticipation of the future.

The Ordinance of 1919.

The justification for the ordinance of 1919 giving the martial law Commissions jurisdiction to try any offence on or after March 30th.

Legality of this Ordinance.

The legality of this ordinance is not at issue. That question has been recently determined by the judicial committee of the Privy Council nor is there any valid reason to question the propriety when (as was the case here) it can legally be done of antedating an enactment setting up special martial law tribunals and procedure so as to bring within their jurisdiction persons charged with overt acts of violence which were the immediate cause of and justification for the declaration of martial law. The original ordinance setting up martial law Commissions in the Lahore and Amritsar districts gave the commissions jurisdiction to try offence committed on or after the 13th April. Had this date remained unamended it would have been impossible to try by Commission persons charged with actual participation in the murders, incendiarism and destruction of property which occurred on the 10th April at Amritsar or persons charged with participation in the riots at Lahore on the 10th and 11th April and in the murders at Kasur on the 12th, and if the Government of India with the legal power at their disposal had neglected to correct the anomaly to this extent they would have omitted an obvious and necessary step towards the restoration of normal condition but the use of the power which the ordinance gave in order to apply the special martial law method of trial to persons whose offence consisted in newspaper articles and speeches which were not demonstrably and immediately the cause of the outbreak of open disorder stand on an entirely different footing, and the terms "unfortunate and imprudent" which the majority of Lord Hunter's Committee applied to this police are at all events not exaggerated criticisms, taking into consideration the acts committed under ordinance of 1919, which it is impossible to disavow. His Majesty's Government can feel little doubt that the terms of the ordinance itself were too wide and that the drafting of any future ordinance of a similar kind should ensure due limits to its applications.

Administration of Martial Law.

There is one question with regard to which it is impossible to avoid the conclusion that the majority of Lord Hunter's Committee have failed to express themselves in terms which unfortunately the facts not only justify, but necessitate. In paras 16 to 25 of Chapter 12 of their report the majority have dealt with the intensive form generally which martial law assumed, and with certain specified instances of undue severity and of improper punishment.

or orders. It is unnecessary to recapitulate the instances which the Committee have enumerated in detail in both their reports, nor would any useful purpose be served by attempting to assess with a view to penalties the culpability of individual officers who were responsible for these orders, but whose conduct in other respects may have been free from blame or actually commendable, but His Majesty's Government must express strong disapproval of these orders and punishments and ask me to leave to you the duty of serving that this disapproval shall be unmistakably marked by censure or other action which seems to you necessary upon those who were responsible for them. The instances cited by the committee gave justifiable ground for the assertion that the administration of martial law in the Punjab was marred by a spirit which prompted not generally but unfortunately not uncommonly the enforcement of punishments and orders calculated if not intended to humiliate Indians as a race, to cause unwarranted inconvenience amounting on occasions to injustice and to alter the standards of propriety and humanity which the inhabitants not only of India in particular but of the civilised world in general have a right to demand of those set in authority over them. It is a matter for regret that notwithstanding the conduct of the majority there should have been some officers in the Punjab, who appear to have overlooked the fact that they were administering martial law not in order to subdue the population of a hostile country temporarily occupied as an act of war, but in order to deal promptly with those who had disturbed the peace of a population, owing allegiance to the King Emperor and in the main profoundly loyal to that allegiance. It is difficult to believe that this would have occurred had the civil authority been able to retain a larger measure of contact with the administration of martial law, and it is of paramount importance, if in the future it should unfortunately be necessary to have recourse to martial law, that some system should be devised which will secure such contact effectively. A review of the methods and results of the trials by the summary procedure of martial law tribunals would be uncalled for. It is not however improper to observe that marked attention has been directed to its disadvantages, and to the extreme divergence between the sentences required by the charges as presented to those courts, and by the dictates of justice as they presented themselves to the reviewing authorities. It is to be hoped that as a result of the experience thus gained means will be devised whereby martial law tribunals can be improved if they have again to be employed.

The Use of Bombing Aeroplanes at Guranwalla.

With regard to the use of bombing aeroplanes at Guranwalla on the 14th April the majority of Lord Hunter's Committee expressed their views as follows:—As to the use of bombs from aeroplanes we did not think that this would be defended by any one save in cases of urgent need in the absence of other means and under the strictest limitations. Even then in our opinion that first two of those conditions were present in full force. We are not prepared to lay down as a charter for rioters that when they succeed in preventing the ordinary resources of Government from being utilised to suppress them they are to be exempt from having to reckon with such resources as remain. They then proceed to state that no blame can be imputed to the flying officers concerned for carrying out the instructions given, illustrates their defectiveness and they conclude by a recommendation that the formulation of instructions to be given to flying officers in future in similar circumstances should form the subject of careful investigation. In formulating these conclusions His Majesty's Government wish to state clearly that reconnaissance, communications, propaganda, dropping and moral effect summarise the normal and correct use of aircraft under conditions of unrest in normally peaceful countries, but emergencies may occur when owing to distance or damage to communications or both and the progress of murderous mob violence and arson which there is no other means of checking exceptions from this general position are not only justified, but necessary. It is impossible to guarantee by general or special instructions that machine guns or bombs will affect only the crowd which would be justifiably fired upon. But in future explicit orders must be required for the employment of armed aircraft in such emergencies. These orders should be issued in writing by a civil authority and should authorise only a limited amount of bombing and machine gun fire to be employed to overawe mobs which are so far as the airman can judge actually engaged in crimes of violence. The Government will see to it that instructions on these lines are issued as soon as possible. They regretfully agree with Lord Hunter's Committee that the instructions issued to the airmen who visited Guranwalla on this occasion left much to be desired in precision.

Sir Michael O'Dwyer Not Immune from Criticism.

It follows from what has been said in earlier paragraphs that on certain points arising out of this enquiry His Majesty's Government do not regard Sir Michael O'Dwyer as immune from criticism. Thus they cannot endorse the unqualified approval which he accorded on insufficient information to the action of Brigadier General Dyer at Jallianwalla Bagh, and they think it unfortunate that he did not adhere at the time to his first impulse to withhold both praise and blame on a matter with which as a civil officer he was not in the circumstances directly concerned. The motive which evidently prompted him to adopt another attitude and to maintain that attitude subsequently and in the light of fuller knowledge are less open to criticism. As regards the administration of martial law generally, Sir Michael O'Dwyer had evidently contemplated arrangements by which Civil Officers would be accorded a recognised position to advise on military administration and the Martial Law manual which your Government have under consideration should ensure that in future this plan is brought into operation. With the general question Sir Michael O'Dwyer administration of the Punjab His Majesty's Government are not now immediately concerned. They recognise that it has formed the subject of much controversy in India and that a widespread impression has been engineered that the Punjab Government under his direction was hostile to the educated classes, and was determined to suppress not only illegitimate but also legitimate and constitutional political agitation. While they sincerely trust that this atmosphere may be dispelled, they are fully conscious of the difficulties of the situation with which he was faced. Conspiracy, the activity of enemy agents, the rise in the cost of living, and the necessity of

furnishing the bulk of the vast number of recruits for the Indian army which the needs of Empire required, though fortunately powerless to disturb the loyalty of the province, as a whole caused constant anxiety throughout his term of office. That term has now ceased. A long and honoured connection with India has ended, and His Majesty's Government desire here to pay a tribute to the great energy, decision and courage which Sir Michael O'Dwyer brought to the task through a period of exceptional difficulty and to express their appreciation of his services.]

Conclusion.

As to the conclusions which Your Excellency's Government have recorded on the matters arising out of this report I am glad to find that I am in general accord with your views save in so far as otherwise appears from the foregoing paragraphs and I have little further to add at the present moment. Your Excellency's Government will however understand that the publication of documents in which the public both in India and in this country is vitally interested is not necessarily a final settlement of all the large questions involved. I shall expect you to submit for my early approval the draft of the Martial Law Manual which you have under consideration. To this matter I attach the utmost importance. I need hardly say that I most earnestly trust that occasion may never arise for the enforcement of such rules but this enquiry will have served a valuable purpose. It results in the enactment of a code of regulations calculated to ensure a human foresight which can serve a system of administration which is at once adequate to repress disorder to secure the speedy, just and fitting punishment of its promoters, and which yet subverts no more than the fulfilment of those requirements necessitates the ordinary rights and course of life of the people at large, and adheres to the processes of civil justice, and Government. For in view of conditions which threaten the existence of the martial law is a necessary remedy, but it is a remedy which unless applied with wisdom and good judgment loses its value. It is therefore incumbent upon us to do all in our power to prevent the depreciation of its value by misuse.

Deportation.

The same observations apply in my judgment to a deportation an expedient which in its present form it is so notoriously difficult to employ and the effects of which are so incapable of exact estimation. His Majesty's Government find it necessary to criticise in strong terms the conduct of certain officers charged with the administration of martial law, and Your Excellency's Government have indicated that all proved cases of abuse of their powers on the part of subordinate officers of the police and other services will receive due notice.

Tribute to Officers and Sympathy for Bereavement.

His Majesty's Government desire me to express to you in no uncertain terms their warm endorsement of your appreciation of the conduct of officers and men both civil and military British and Indian upon whom fell the heavy task of assisting the people of India to recover their fair name for loyalty and orderliness. The burden thus imposed upon officers and men of His Majesty's British and Indian armies of his Police force and of His Civil Services who had already borne with fortitude but not without fatigue, the trials and strain arising from a long drawn war was a heavy one. In setting themselves to their task these men proved true to the great traditions of their service. His Majesty's Government wish further to express the profound regret they equally with Your Excellency's Government feel for the loss of life which these disturbances occasioned, and their deep sympathy with those to whom the events have brought personal bereavements.

Conclusion.

In conclusion I am glad to have this opportunity of assuring Your Excellency of the sense of obligation which His Majesty's Government feel to you personally for the manner in which you have fulfilled your trust. Great as is always the burden borne by the Governor General of India, the worldwide circumstances have combined to lay upon you a degree of anxiety such as has only at long intervals fallen upon any of your illustrious predecessors. His Majesty's Government should be fortified by the knowledge that they continue to repose the fullest confidence in Your Excellency's discretion inspired as they feel certain it has constantly been by the signal aim of the good of the peoples whose Government is committed to your charge.

(Sd.) EDWIN MONTAGU:

Despatches to and from the Secretary of State.

Disturbances in Delhi.

First Fruits of the Satyagraha Movement.

SIMLA, May 25.

A *Gazette of India* extraordinary publishes despatches to and from the Secretary of State on the Hunter Committee report. The Government of India in their despatch dated 3rd May, covering 22 pages of foolscap, review the majority and minority reports and observe that the disturbances in Delhi were the first fruits of the Satyagraha movement. They accept the unanimous finding of the committee regarding the disorders in several parts of the Bombay presidency including Virangam and Ahmedabad, the outbreaks were marked by ferocity, and sympathise with all those who suffered at the hands of mobs particularly with relations of Mr. Madhav Lall, Magistrate and two police officers, who were done to death in a dastardly manner.

Measures taken at Amritsar.

Regarding the measures taken at Amritsar till 12th April, Government endorse the finding of the committee that the situation was one of great difficulty, but regret that the civil authorities found it incumbent upon them before the proclamation of martial law to hand over the control to the military. It is not clear who was responsible for the complete abdication of civil authority but Government propose to make further enquiry.

Differences in Measures of Condemnation of General Dyer.

Noticing the differences in measures of condemnation of General Dyer by the majority and the minority regarding the Jallianwallah Bagh incidents, Government consider that General Dyer should have given warning to the crowd before opening fire. There was not such an emergency arising as to render this precaution impossible. His action

in continuing to fire after the crowd had begun to disperse was indefensible and exceeded all reasonable requirements of the case. He showed a misconception of duty which resulted in lamentable and unnecessary loss of life but Government are convinced that General Dyer acted honestly in the belief that he was doing what was right and in result checked the spread of the disturbance to an extent difficult now to estimate. The only justification that could be pleaded for his conduct would be military necessity arising out of the situation before him and in the area under his jurisdiction. In circumstances such as General Dyer was confronted with an officer must act honestly and vigorously but with as much humanity as the case will permit. We recognise that in the face of a great crisis, an officer may be thrown temporarily off his balance in his judgment. Nevertheless we can arrive at no other conclusion than that General Dyer acted beyond the necessity of the case, beyond what any reasonable man could have thought to be necessary and that he did not act with as much humanity as the case permitted. It is with pain that we arrive at this conclusion for we are not forgetful of General Dyer's distinguished record as a soldier or of his gallant relief of the garrison at Thal, during the recent Afghan war. We must however direct that the judgment above pronounced be communicated to the Commander-in-chief with the request that he will take appropriate action.

Minority Criticisms of Sir Michael O'Dwyer's Approval of General Dyer's Action.

Referring to the minority criticisms of Sir Michael O'Dwyer's approval of General Dyer's action, Government think, making allowances for a difficult situation, that he would have acted more wisely, if before expressing approval, he had taken steps to ascertain more fully the facts and circumstances of the firing. Hon Mr. Shafi differs from the majority regarding Amritsar and agreeing generally with the minority rejects the theory that General Dyer's action at Jallianwallah Bagh saved the situation in the Punjab and averted a rebellion similar to that of the mutiny. In his opinion the disturbances on and after 14th April in Gujranwalla, Gajarat and Lyallpur were results of the commotion caused by the Jallianwallah Bagh affair.

Change of the Veil of Secrecy.

The despatch next disposes of the change of the veil of secrecy of this matter and the allegation that Government had been guilty of suppression of the truth and accepts concurrent findings of the committee with regard to the disturbances in the Lahore district and the measures taken to suppress them. Messrs. Fyson and Broadway are praised for their handling of a difficult situation. After agreeing with the majority verdict on events in Gujranwalla and fourteen other places, Government agree with committee that misrepresentation of the Rowlatt Act was an important cause of the outbreak.

Disorders.

Whether it is correct or not to say as the minority do that disorders were not due to any active representations of Satyagraha movement did so with intention of using it for purposes of promoting disorder. (sic)

Prohibiting Mr. Gandhi from Entering Delhi.

Government then considered and still consider that the course adopted in prohibiting Mr. Gandhi from entering Delhi and the Punjab was amply justified in view of the fact that he was the leading spirit of the movement intended to paralyse Government.

Introduction and Continuance of Martial Law.

While the Government of India agree with the majority regarding the introduction and continuance of Martial Law. Mr. Shafi differs from them and says there being no organised or preconceived conspiracy to subvert British Rule behind these disturbances and the vast rural tracts in the five districts concerned having remained tranquil and loyal there was no open rebellion as alleged and no justification for proclamation of martial law. Further disturbances having been quelled before martial law was actually enforced, there was no justification for its enforcement or maintenance and it was uncalled for. The Government of India accepted the view that administration of martial law in Punjab was marred in particular instances by misuse of power by irregularities and by injudicious and irresponsible acts. They further agree that while the principle of the ultimate supremacy of the military authorities must be kept in view still in practice executive instructions should be given to all officers who may be called upon to administer martial law which will guide them in the discharge of their duty. They agree with the minority also in their criticism and condemnation of certain officers, notably Col. O'Brien Mr. Bosworth Smith and Mr. Jacob for various orders passed by them in the administration of martial law and that these officers acted injudiciously and in some cases improperly.

Tribute to Sir Michael O'Dwyer.

Concluding, the Government of India pay tribute to Sir Michael O'Dwyer, who they consider acted with decision and vigour in a time of great danger and was largely responsible for the quelling of a dangerous rising, which might have had widespread and disastrous effects on the rest of India. They express great appreciation of the conduct of troops both officers and men, who acted with admirable restraint under most trying circumstances in the suppression of the outbreak. Officers of the Civil administration are complemented for having maintained a high standard of conduct and devotion to duty and the services of nonofficials, who did their best to stay the agitation are acknowledged.

One Lesson of Supreme Importance.

The Government of India draw one lesson of supreme importance from the events of April 1919.

Make them Guard Against.

They observe it will make them guard against disorders from Civil disobedience movement which was their chief immediate cause. When the movement was initiated it was apparently not obvious to its promoters as it was to all thoughtful persons that in India in its present state of development whatever may be the case in other countries the unsettling effect of advice to public in general to break selected laws was likely to lead to a situation which might involve overthrow of all law and order. The bitter experience of last year removes this question from the category

of doubt and those who henceforth inaugurate such movements from whatever motives cannot feel uncertain as to the consequences of invoking forces which they can neither direct nor control. We can only hope in future all right thinking persons will set their faces firmly against the deliberate playing with fire which is involved in the promotion of such movements.

Press Comments.

"Englishman."

CALCUTTA, May 27. Commenting on the Hunter Committee Report the *Englishman* enters into a strong defence of General Dyer and says:—That in the plain tale of events related in the report is to be found the justification for all that was done by the authorities in the Punjab. The paper adds that while regretting the severity that the times and circumstances required it cannot but conclude on all evidence before it that had it not been for that same severity something very much terrible might have developed.

"Statesman."

The *Statesman* justifies the strong and severe measures taken by General Dyer and says:—That the difficulty in which the Hunter Committee, the Indian Government and Mr. Montagu found themselves in judging General Dyer's conduct arises from their too absolute acceptance of the doctrine that no violence should be employed in excess of immediate requirement. The paper questions the justice of the penalty inflicted upon General Dyer who saved the Punjab.

"Indian Daily News."

The *Indian Daily News* calls the majority report, while washing and asserts that public opinion both here and in England will give unstinted support to the minority report.

"Amrita Bazaar Patrika."

The *Amrita Bazaar Patrika* is surprised at the inadequacy of the punishment meted out to General Dyer. The paper further states that the majority report may whitewash the doings of General Dyer but it will only deepen the popular feeling caused by the happening in the Punjab.

Non Co-operation.

BOMBAY, May, 26.

The Hon'ble Mr. Bhargava has telegraphed to the President, Central Khilafat Committee, as follows:—In my own emphatic view the non-co-operation policy is suicidal to the interests of the country and the Mussalmans, and I regret I cannot associate myself with it and therefore resign the membership of the committee.

News in Brief.

—0—

H. E. The Governor and Lady Lloyd will take up their residence at Government House Ganesh Kind (Poona) on 3rd June.

The Crown Prince of Rumania and party arrived yesterday morning at Rangoon and were greeted at the jetty by civil and military officials.

Arrangements are being made to hold a Central Khilafat committee meeting at Allahabad on the 1st and 2nd June next to discuss the Turkish peace terms.

The Calcutta corporation at to-day's meeting, resolved to present an address of welcome to the Prince of Wales during his visit to Calcutta.

The first drawing room for many years was held by H. E. The Viceroy and Lady Chelmsford at the Viceregal Lodge last night and was a brilliant function. Over 300 ladies attended.

Before the Deputy Magistrate of Howrah on 26th an application for bail was made on behalf of two Mahomedans who had been arrested recently in connection with Colonel Tufnell murder and the Magistrate refused bail.

Mr. Tytwiller, General Manager, Tatas Steel Works is leaving on 6 months furlough and is expected to start on 26th. It is understood that he wanted to ascertain the views of the general body of workmen before he left and had asked the labour association to call the meeting which unfortunately ended in a fiasco.

The Associated Press says:—It is understood that a movement is on foot to establish a new cadre in the Educational Service for a suitable number of male European or Anglo Indian teachers for employment in European schools in the Madras Presidency.

The Tilak Purse Fund which was started last year to pay off the Tilak-Chirol case expenses was presented to Mr. Tilak in a public meeting convened for the purpose at Poona together with an address of appreciation of Mr. Tilak's work in the country's cause. The Tilak Purse Fund amounts to nearly three lakhs of Rupees. The total receipts up to date amount to Rs 286,000 while the total expenditure in the Chirol case in India and in England amounted to Rs. 284,000 leaving a net balance of Rs. 510 after collecting expenses have been paid.

With the permission of the General Manager a public meeting of the employees of the Steel works was called this evening at 5 P. M. at Jugesalai Thana compound. Babu Teja Singh explained in Hindi the recent notes regarding provident fund, accident pay, service and leave. He was frequently interrupted by the crowd who expressed dissatisfaction at no declaration being made regarding the bonus and pay for the period of the strike. Babu Teja Singh asked them to think of the concessions made and tried to explain the present situation but the crowd protested loudly and in spite of all attempts of the leaders the meeting became uproarious and dispersed in confusion. Mr. Kirkpatrick, Labour Inspector, attended the meeting. The more sober portion of the workmen appeared to be satisfied with the concessions.

అంగరత్న దివో, కాకినాడ,

జయశేఖరమహాకవి:—తనన్న రాజువనాటక కర్తయను గీతగోవింద గ్రంథకర్తయను ఒక్కవా? ఇత్యరా? యని ఒక ప్రశ్నోదాహరణ అడుగుచున్నాడు.

తంజావూరు మొయిబందీలో కళానియతా ఉభయభాగిని సాక్ష్యాదినిన సందర్భమున అనుమానముమీద తేనివారంనాడు యద్దర మహాద్వీపములను ఆనరాధాన్వేయక కాళాభిలుషులట్టుకొనిరి. విచారణ జరుగుచున్నది.

ఆంధ్ర లక్ష్మీవిద్యాలయము. కవులవరము:—క్రియల నెలకొనడ సరసింపము పంతులుగారి మూలమున స్థాపించిన ఈ పాఠశాల ప్రస్తుతము బోధకారి తళియెనక్కలై జుట్టించుచున్నారని తెలియుచున్నదనియు క్రితస్థాపకులు కార్యదర్శనము అసాధ్యమని తలచుచో తమ కనుయాల నిగు జాతీయ కళాశాలకు తళియెనక్కల సమంజసమనియు, ఒకరు వ్రాయుచున్నాడు.

గవర్నరుగారి క్యాంపు.

మే నెల 21:--బొబ్బిలి మహారాజుగారు గవర్నరుగారిని నేటి ఉదయమున దర్శించిరి. గవర్నరుమేలు మాన్ గో వెడ్డెండు జరిగెను. కారి ఇవాన్స్ సలిగారు వెల్లివారు.

మే 22:--రామ్మూడు రాజుగారు గవర్నరుగారిని దర్శించిరి. 500 మందికి విందు జరిగెను. నెంటుస్టీ వెన్ను చర్చి గో ప్రార్థన గావించిరి.

భవిష్యత్కాల ప్రతినిధి:--చెన్నైపుర ప్రభువు తమ కాల నెవరు రాజప్రతినిధియగుదురోయని తర్కము మొదలు పెడుచున్నది. మంత్రేకుగారి పేరు కొందరు నూచించుచున్నారని ప్రస్తుతమువారు ఇంగ్లాండులోని రాజకీయ క్షయ హరణులకు వదలి వచ్చుటకు సంభవము. ఇల్లింగ్డే ప్రభువు పేరునూడ నూచించబడినది. వివిధజనబద్ధ రెండు రాజధానులకు (నర్మదు గానంబి విశ్వమయ భవము కలిగిన విశాలమృగములుగా వున్న రాజప్రతినిధిగా నుండవలసినారు.

ధిల్లీ హై లుబ్రికేటర్ దాక్షిణ్యము తర్ఫునాడు తట్టణములోని పేదను గురించి మున్సిపాలిటీవారికి నోటీసు సంప్రదించు త్రియమిద 28 రికి తగిలినదనియు 1 రి ముడి మరణించి నియు చెప్పిరి. హుస్సేలిలివారు తగిన జాగ్రత్తకొని నిబేయించు పురాకోగ్యము కృద్ధి చేయవలె ననియు అక్కడ గ్రింద భాగ్యులొక్కొక్కటి ప్రారముగా యున్నందున ఎవరయిన వేళెందుచున్న వనియు, అంతవలన పేదను జారించుచుండు సరియని చెప్పిరి.

హంబాయి కాగితకర్త కుత్తికను ఇంగ్లాండునుండి సోమనాథగారే నడిపించుచున్నారని న్యాయవియోచక అక్షేపించుటలకు క్రాసికో కుత్తిక ప్రైవేటులకు అభ్యంతరము కన్నాగారు క్రాసికో కుత్తికాధిపతియగు తెల్వికాటి ట్టువాసిరి. హార్మిటెనాగారు ఇంగ్లాండునుంచి కుత్తిక నడిపించుచున్నారనట అసత్యము. తగిన కుత్తికాధిపతిని నియమించుట నడిపినను నూచన అనవసరమును అనుయోగమునై యున్నది. మీరు కుత్తికను కన్యకుల కెక్కింపక కడుసమర్థతతో నడిపిరని మీరు నిశ్చయముగా నాయభిప్రాయమును తెలుపుచున్నాను.

వారివారి మతాచారముల ననుసరించి మతసంరక్షణ సంకమందున మత సంరక్షణ లేని స్థలమునడి బయలుపేరి యియ్యక జేరేను పోవువారికి ప్రభుత్వమువారు విసములు మొదలు సాకర్మము లేర్పాటు చేయుచున్నారు. అట్లెమహారేను అనువారు ప్రస్తుతము కొన్ని స్థలముల కేగుచున్నారను. వారికి సాకర్మము లేర్పాటుచేయు మహాజనం అక్కినువారు మహాజనంబు నిమిత్తము తాత్కాలికముగా గృహభవనమున, భోజన సమయ నేర్పాటు చేయుటకు రావులపిండి, పెయిరలందు రెండు ఆహారసంఘములను స్థాపించిట్లు ప్రయోచించిరి. మరియు కాలూరుకు వైసవెప్పబడిన కారణములమీద పోవువారు రావులపిండికి వచ్చియున్నారని రంజనుకుండుగ 9 వ తేది నుంకియు 29 వ తేదికరణకు అక్కడినుండి కాలూరుకు తండుండురుని ఆశ్రయరణములో తెలుపబడినది. అట్లు పోయవారు వారికి చేతనై సరిక వైకము కూడ తెచ్చుకొనకరెను. రివలనువారు తమతమ గ్రామములలోని భాగ్యులకు లగుచున్నవియలకద్దరపోయి రావులపిండికరకు రైలుచార్జీలు సహాయము చేయుచుకొని రావలెను అని ధిల్లీమహాజనం కక్కినునండి తెలియుచున్నది.

పుదుచ్చేరివార్తలు.

2 తల దాల్చు రమాశ్యముగా దొంగిలించుకొని పోవు కొందరిని పాన్సియాయనడివద్ద గంగవరీనూ పరికల్పం పోలీసు వారు తట్టుకొనిరి. ఉధయలకును సోరాకుజునిగను. కొన్ని దాల్చు మాత్రము తట్టుకొనబడినది. దొంగలుమిగిలిన దాల్చు తీసికొని పారిపోయిరి. దొంగలను బ్రిటిషు పోలీసువారు తట్టుకొని యుండవచ్చును.

పుదుచ్చేరిలో విషాచియు, మహాచియు, ఎత్తురగా నున్నది. పుదుచ్చేరి నంపానకపు రివ లేది సుప్రంబున జరుగును.

లక్ష్మీలో 24 వ తేదికి కీర్తి శేషులైన రామ్ బు దాక్టరు యం. యన్ బహదూర్ గారి భార్యగార్లు మండిత జగత్ కారాయణగారి ఆధిపత్యమున ఒక బహిరంగ కథ నమాతళి మయింది. ప్రముఖుల నేతులును, కీర్తికల నెను. దాల్చుకు సభ తు విచ్చేసిరి. మండిత గోకర్మ వాధమినేగారు తీసి బహదర్ గారి మరణములకు అగ్రా ఆయోధ్య, లక్ష్మీలకు చాల వ్యవహార, గొప్ప విచారమును గలిగినదనియు వివిధాధికారులు ఒక ప్యాంకవిచ్చాము నేర్పాటుచేయవలె ననియు, తీర్మానించుచు చంబాను వేయించగ య 2000 లు చందావసము పోగైవది. కలసినియో యంగ్, జాకోనగారు య 100 లు చొప్పున చందా నొసంగిరి. ఇంకను చందావస నమాను చేయుటకు ఒక సంఘమును స్థాపించిరి. మండిత జగత్ కారాయణగారు ఆ సంఘము తు ఆధిపత్యము వహించిరి.

యోధములో యితరులచేత చంకబడిన తేక దెప్పజు తగిలి చనిపోయిన సీపాయుల సుసారములకు యా క్రింద తెలిపిన రీతినినహాయము చేయవలెనని ఇండియన్ సోల్జర్స్ యోధులూ, ఇండియన్ ఇండియన్ రిలీఫ్ ఫర్ము వారికి తెలిపి జేసిరి. మిక్కిలి నిరుపేదలై ఏ మాత్రములేని వారికి య 800 దిక్కులేక ఉండి కేలము నిరుపేదలూగు మధ్యకక్షగా నుండువారికి య 250 నుండుని వారికి పుత్రికలకు విశేష వ్యయము గలిగినవారికి య 200 యిచ్చుచు ఒక్కొక్క అభిరుదకు 50 యావాయలచొప్పున ఎత్తుర యిచ్చువలెను ఇండియన్ సోల్జర్స్ య 3,24,000 వరకు సహాయము మొదల పెడినది ప్రభుత్వమువారివద్ద యుండు 21 వ లక్షలయొక్కమును జనసాధారణము గలవు.

విమానాశ్రయము కొరవడం, తొలగివేరేమును ప్రభుత్వము వారు నిర్ణయించిన నియమములను గురించి తెలుగు చేయు అన్ కానున్న సంఘమువారి భార్యకమము మొలకే బయన దిలేనని ప్రభుత్వమువారు కోరిరి. కలకత్తానుండి బొంబాయి కిని, ఢిల్లీనుండి కరాచికిని, కరాచినుండి బొంబాయికిని, కలకత్తానుండి చంబాకుకును, విమానములు రావలసిన జరుపు ముగ్గు గుంజుగా, అమృతపురములందు విమానాశ్రయముల నేర్పాటు చేయుటకు ప్రభుత్వమువారు అలోచించుచున్నారని ఘోషించు సంఘమువారికి తెలిసింది. ప్రపంచములో అనేక భాగములందు విమానములు జాగ్రూర సందర్భములలో విమాన ప్రయాణములు నెట్లు వారికి ఉత్సాహమును గలుగజేసి, సహాయములనుకొనున ఎంత లాభము గలిగినదో వానిని గురించి ఇండియా ప్రభుత్వమువారు యోచించవలె ననియు ఇంగ్లండు ప్రభుత్వములకులే ఇండియా ప్రభుత్వమువారు విమానాశ్రయములకు సక్రమవైదగిగా నేర్పాటు చేయుటలో సహాయము చేసి, విమానముల రావలసిన గుంభముగా జరుపుటకు ప్రభుత్వ ప్రమాణములు జూపించుటకు ఇచ్చించువారికి భవ్యములు తగ్గించవలె ననియు, విమానములమీద విశ్రాంతి దిగువతి వున్నాను మరల యిచ్చివేసినదో ప్రభుత్వమువారు సహాయము చేసేట్లు స్పష్టముగా కనుపరుచుచున్నది, సంఘమువారు చెప్పిరి.

బహుమానము
వైద్య విద్య
ఆయుర్వేదశాస్త్రమును బోధించు
అన్ని భాషలలో బోధనను.
రాజవైద్య నానాయకాజీ శేకవతి,
1706) 27, చివాడవారు, మదరాసు.

విశాఖపట్టణ మండలసభలు:-- కృంగర పు కొలి తాలూకావారి యాహ్వయమున కొత్తరస రయిల్వేస్టేషన్ వద్ద యా సందర్భము జూన్ 4, 5, 6 తేదీలయందు మండలసభ గ్రంథాలయసభ క్యకపాయనభ జరుగును మండలములోని ప్రతితాలూకా నుండియు ప్రతిగ్రామము నుండియు ప్రతి నియతరైలుకి కన్యకులును వ్యక్తకర్మి కావలయు ననుపాయములగోర సభజరగలదని నేతుడు వ్యాసము--గవర్నరుగారు

దానలో నోర విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించవలె నను ఉద్దేశమున కనుకలమైన ప్రయత్నములు ఇటీవలే జరుగ బడినది. దానా విశ్వవిద్యాలయములో స్వము ఆఫీసరైన ఏచ్. ఈ. ప్రేమరేఖగారు ప్రభుత్వము వారిలో ఆశించింపిన వెళుక దాన్వీతులలో నుండి కొన్ని విషయముల నుండు దానాశరత్తి, శిష్యుకాలములో ఆ విశ్వవిద్యాలయమును ప్రారంభించుటకు తగిన యోగ్యులులను చేయుచున్నాడు. ఎల్ల యోగ్యులును నిర్ణయించి. వైస్రూక్ సబ్బకు రాగా నే విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులకు ఏర్పరుచునట్టి నవని ప్రారంభించురు. వైస్రూక్ సెల్లరును శిష్యులుగా నేర్పరుచుకు గాక. వైస్రూక్ ఆఫ్ కల్లిత ఇన్స్ట్రక్టర్ గారిచే నేర్పాటు లన్నియు ప్రభుత్వము వారికి వుండవలెనున్నది. శిష్యులుగా నే ఉద్దేశము వచ్చును.

లక్ష్మీలో సకంసు అడిషియల్ జుడిషియల్ కమిషనరు రామ్ బు మండిత కన్యకులుగాన అగ్రావారు ఉత్తర కన్యకు స్థానములో కన్యాయూర్తిగా నియమించ బడినందున వారి సానమున గొప్ప సమర్థుల వడిచూడక ఆవ్యోకెటు గారు నియమించబడినది. నూతనముగా నియమించబడిన కన్యాయూర్తి గారు 21 వ తేది ఉదయమున కన్యకు సీతనుధిష్ఠించిరి. కన్యకుస్థాన కుంతము కన్యకువాడులతో నిండి యుండెను. హెచ్. యస్. జాకోనగారు ఆయోధ్య కన్యకువాడుల తొలుతు సులోమమును నేలయిద్దిరి. నర్ వారకొల్లె లల్లకగాన విడితగారిని కమిషనరుగా నియమించుచున్న కన్యకులమై యున్నారని చెప్పిరి. ఇంతకాలమునుండియు ప్రభుత్వమువారు ఆయోధ్యకన్యకువాడుల మాత్రమును కరవ చేయక స్థాయి కను, నేటికీ గ్రహించుచుండు ముందరికి సుఖదాడుకముగా యున్నదని జాకోన గారు నడిపిరి. నవర కన్యకుయూర్తిగా న చేయవలసిన పడులలో తమకు చేతనై సంత సహాయములర్పరచుచు చెప్పిరి.

కన్యకుల వడిరగాన కన్యకువాడులు తమ కొడుకల స్వాగతమునకు సులోమించుచు వారికి ఉదరము లప్పించిరి. కన్యకుయూర్తిగానకు సమర్థులకు మందరము లప్పించి కన్యకులకు కన్యకురంబించిరి.

ప్రస్తుతం కాలభారతీయ మాసమువారు
చెబువాడలో ఈ నెల 29 వ తేది
తేదివారము రాత్రి 9-30 గంటకు
ప్రవదివ ప్రావహరణము
నాటకమును ప్రదర్శించురు.
శ్రీంకు ప్రత్యేకఫలము 1-0-0, 0-3-0, 0-4-0.
2208) కె. చక్రాధిరామయ్య, కార్యదర్శి.

India Equitable Insurance Company.
ఇండియా ఈక్విటబుల్
ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ,
పట్టాదారులకు హెచ్చు లాభము
ములను పంచివెట్టు
భీమా కంపెనీ.
ఆంధ్ర జేత యన వజంట్లు కావలెను.
డాక్టరు ఆచంట - లక్ష్మీకవి,
2112-882] రి.సి. యమ్.సి.సి.ం.ం.
శేనేలంగు దైర్ఘ్యము, మదరాసు ప్రాంత,
185, మాంజుగోడ, మదరాసు.

రెడ్డి మహాసభ

అధ్యక్షులు : కట్టమంచి - రామలింగా రెడ్డిగారు
ఈనెల ౨౯, ౩౦, ౩౧ వ తేదీలలో నెల్లూరునందు జరుగును.
రెడ్డి మహాశయులందరు విచ్చేయ ప్రార్థితులు.

నెల్లూరు, }
8-5-20.

వార్తా .. రామరెడ్డి,
(2౩31) ముఖ్యకార్యదర్శి.

శ్రీచెన్న పురి ఆయుర్వేద కలాశాల.

తేదీ ౧౯౨౦, మదరాసు.

(విశ్వ భారతవర్షీయ ఆయుర్వేద విద్యాపీఠానుమోదితము)

నూతన తరగతులు ౧౯౨౦-వ జూలై నెలలో ప్రారంభమగును.

కరణనియమితకాలము నాలుగు వర్షములు.

సంస్కృత శాఖ:—ఆయుర్వేదాచార్య, విభారద ఆయుర్వేదభూషణ, భిషక్ (వైద్య) కరీష
లకు విద్యార్థులకు విద్య గణకబడును.

ఆంధ్ర, ద్రవిడ శాఖ:—భిషగ్వర కరీషకు బోధనాధికారి విద్య గణకబడును.

ఋషులయి కరీషకు గూడ విద్యార్థుల తర్ఫీతు చేయబడును.

జీవములు:—ఆయుర్వేదాచార్య తరగతికి మాత్రము నెలకు రూ. ౫ లు.

ఇతర తరగతులకు ... .. 3 లు.

ప్రవేశము గోరువారు జూన్ ౧౫ తేదీ లోపున దరఖాస్తుపాఠములను ప్రిన్సిపలుగారికి

మంపుకొనవలెను. ఇతర వివరములు తెలియగోరువారు ప్రిన్సిపలుగారికి వ్రాసికొనవలయును.

నోటిసు

వ్యాపారము అధికముగా విస్తరించి అవలంబించునైన స్పృహగలవారైన 1913
వ సం॥ ఇండియన్ కంపెనీను ఆర్థిక నష్టపరించి యెక్కువ శక్తి కలుగుజడిగల బోర్డు
ఆఫ్ డైరెక్టర్స్ లేటు వారిలో మా కంపెనీని బాదుంటు ప్లాకు కంపెనీగా మార్చు
టకు నిశ్చయించబడినది.

ఒక్కొక్క వాటాకును నామకార్తమైన ధర రూ. 50-0-0. కదరు మొత్త
మును యీ క్రింద తెలుపబడిన ప్రకారము చెల్లించవలయును.

అలాట్టుమెంటులో రూ. 15-0-0 కంకనలయును. మిగిలిన పైకేము కో
రికప్పుడు చెల్లించవలయును.

అనేకమైన వాటాలు యిదివఱకే యీ కంపెనీలో నింబంధము గల గొప్ప
వారికి యచ్చివేయవట్లు వాగ్దత్తము చేయబడినది. కొద్దివాటాలు మాత్రమే యిత
రులకు ఇచ్చటకు మిగిలి యున్నవి.

వాటాలు కొనుటయందు ఇప్పుడు గలవారందరు ఆశాభంగము కలుగకుం
దు నట్లు తీక్షణమే యీ క్రింది చిరునామాకు దరఖాస్తులు మంపుకొనవలయును.

N. B. ఎవరికైనను దరఖాస్తులో కోరికన్ని వాటాలు ఇప్పుడలెనని కోరికెనీ
వారికి యేలాటి నిష్పంధము లేదు.

జనరల్ మానేజర్

ఇండో బ్రిటిషు ట్రేడింగు కార్పొరేషన్,

నెం. 65, అపోలోస్ట్రీటు, ఫోర్ట్, బొంబాయి.

The General Manager,

The Indo British Trading Corporation,

No. 65, Apollo Street, Fort, Bombay.

హంటరుసంఘ నివేదికము

బొంబాయి 'క్రానికల్' హంటరుకుంటే నివేదికము
అవసరమగు రాజకీయ సందర్భములకు అలభ్యమగుచున్నది.
దానియొక్క స్వభావమునుగూర్చి 'డెయిలీ హెరల్డు' పత్రిక
మండిగా ఇట్లు మూలించుచున్నది. జలియన్ వాలాబాగ్ లో
జనరలు డైయరు జలమీద చాలాసేపురతు కాల్పులునే
యొందుట పెద్ద పొరపాటుని మాత్రము అధిక సంఖ్యాత్మక
ఆఫీసరులమై యున్నది. కంబాలు ఘోరకృత్యములనుగూర్చి
ఇంకకంటె పెక్కువ ఖండనము ఏమియు చేయబడలేదు.
అంతయును పులియ పుచ్చుటయేగాని వెరేమియలేదు. అధిక
సంఖ్యాత్మక నివేదికమై ఆంగ్లేయులు మాత్రము సంకెను
చేసిరి. స్వల్ప సంఖ్యాత్మకమగు హైందవులం
దరుడు కంబాలు దురంతములను గూర్చియు
కర్నూలుచారి ఉదాసీన భావమును గొంతుబంతలేక శ్రీరమాగ
కుండించుచున్నాడు. ప్రభుత్వమువై జరుగుచున్నాను జోడు
లేదని అధిక సంఖ్యాత్మక ఒక్కొక్కయన్ను, వైరికావ
నము మాత్రము నమ్మించియుని అభిప్రాయపడిరి. కానిపైనిక
కావనము చాలకాలమునుట తప్పదుచున్నాడు. జనరలు డై
యరునుగూర్చినివేదికము చక్కగా వ్రాయుచు అతడుకానిచి
దురంతమును ఖండించక నిరాయుధులగు ప్రజలవై కాల్పులునే
యొందుటమాత్రము బాగుగ లేదనుచు తెలిపిరి. అధిక సంఖ్యాత్మ
కమైన జనరలు డైయరు ఉచితరీతికి ప్రకర్తించెను చున్నాడు.
నిరాయుధుల విమోచనములనుండి శాం
లులు వేయుట కిప్పునిసరియనుచున్నాడు. ఆయు
ధులకుటలనుండి నిరాయుధులగు నిర్దోషులనుగూర్చి ప్రజలవై
కుపాక్షము ప్రేమింపదలచు జనరలు డైయరును ప్రకటించిరి.
విద్యార్థులను హింసించుట వీధులలో ప్రావలాదులు పాతలె
నను కిడినిధికుట మొదలగు ప్రారక్రమములన్నియును గా
నికొనకొట్టబడిన. భారతీయులందరూను ఈనివేదికమును గ
ర్హించకమానరు. హైందవ శత్రుత్వమాత్రమే దురంతమును ఖం
డించుటకులన ఈసంఘము శత్రువులతో ప్రభుత్వవారి
యుద్దేశము తెల్లనియగుచున్నది.

సమ్మెకట్టు

అమృతసరమునాని డి. బి. డబ్ల్యూ. నెల్సన్ రక్త
మృత్యులోని 320 గుండు కుంబాల్లు సమ్మెకట్టి, ఆస్థలము సం
దలి రెయిల్వే సమ్మెకట్టడతో కలిసికొనిరి. మక్కుమత్తు
మాతరింటెండెంటుగాను మూడు దినములకు విరక్తమృత్యు
మానివేసి, వారుమరల పనికివచ్చుటయో లేక వారి కిరీము
లు తీసికొని నిలిచిపోవుటయో అనువిషయమును తీర్మానించు
కొనుటకు వారికి 20 తేదీ వరకు ఆవకాశమిచ్చిరి. ఆవకాశం
ప్రభు ఈ రెండింటిలో నేదియును చేయలేదను.

అమృతసరము - అమృతసరములో సమ్మెకట్టిన వారు
కొద్దిమందియే. వారిలోకొందరు ఇప్పటికే పనిలో ప్రవేశిం
చిరి.

ఫిరోజులూ - ఫిరోజులూలోని కుంబాల్లు 20 గుండు
న, లోకొమోటివ్, బల్డ్లు, వాగ్డాల కాఫలవనివారు అనే
కులను సమ్మెకట్టియున్నాడు. - తన అటంకములేక జరుగు
చుండుటకు తగిన ఏర్పాటులు లేదనిబడియున్నది.

కామార - కామారలోని కుంబాల్లు సమ్మెకట్టి
యున్నాడు. కదంతిని నిరాకరించుటకై 21 తేదీ నాయంకా
లను కామారనుండి యొకతంతివాగ్దత్తమిచ్చెను. అచ్చటి వైము
ద్యోగధులందఱు, నేకవర్గమువారిందరును శధిచేరి, తామం
దరుల కడపకరతును ప్రభుత్వ పరాములువై యుండెను
నిందన తీర్మానించుకొనిరి.

కరాచి:—కరాచిలో సమ్మెకట్టిన పరివారసేవలు మ
రల ప్రజలో ప్రవేశించిరి. దాదాపు అందఱును ఒకరివద్దొకరి
మమ్ముచున్నాడు. అయితే ఆవార్త కడవరకును అంత లేకు
లేదు.

లాహోరు:—లాహోరులోని స్థితియును కరాచి
లోని స్థితియొడిగానే యున్నది. రెయిల్వే కట్టడములో
నివసించుచున్న సమ్మెకట్టిన వలనిధియును అధికమై, రెయిల్వే
కట్టడములలో కాపురముందు సమ్మెకట్టు దాగులందఱు ఆ
రెయిల్వే ఇంజను భారీవేమును నివదని నోటికొను ప్రకటించిరి.
సమ్మెకట్టి నుండినప్పటికిని రెయిల్వేయొద్దలోనే కాపు
రముండనిచ్చినందున, అదినివార్యమున రెయిల్వే అధికారులు
చాలాకాలం కనీయించుండిరి. ఇకనొక నిమిషమాత్రమైనను
వారి నడచు నుండనియ్యరు.

బొంబాయి పరేజిలోని డి. బి. అంబు సి. వి రెయిల్వే
కుంబాల్లు వారి కుంబాల్లు మోచుచే నెడ చను వాగ్దానమువై
పనిలో ప్రవేశించిరి.

349 నమ్మము 1812

బంగారు, వెండి, రత్నముల
 సగలును, ఇతర వస్తువులును
 వాటిని దానియొక పుట్టుకొని ప్రాణము పుట్టజేయును.
 ఉమిడి-రామయ్య శెట్టి,
 గురుసామి శెట్టి తంపెని,
 సిద్ధ, ప్రైవట్ లిబ్రరరీస్ట్, బెంగళూరు.

నగలు వానియొకటి నాన, పూచీతోడను అట్లుయైన కర
 లును పుట్టజేయునని విద్వంసులు వాని నిరూపించును. కాయా
 లును పుట్టజేయునని అతిశయముగా ఆక్షేపములు జరుగ
 నుండును. బంగారు ఇట్లు పుట్టుకొని గలది రాయాన
 పుట్టికొనుట కలదియో నట్లును తెలిసికోవచ్చును.

